

DR. D. TREFO
ODVETNIK
LJUBLJANA

Sodni pravilnik.

Zakon od 1. avgusta l. 1895., št. 111
drž. zakona

in

uvodni zakon od 1. avgusta l. 1895.,
št. 110 drž. zakona.

Prestavo na slovenski jezik priredil

dr. Ludovik Filipič
odvetnik v Celji.

Založil in natisnil Dragotin Hribar v Celji.

67689

0300M 017

Vsebina.

	Stran
I. Uvodni zakon za sôdni pravilnik od 1. avgusta 1895, šte. 110 drž. zak.	1 —16
II. Sôdni pravilnik zakon od 1. avgusta 1895, št. 111 drž. zak.	17

Prvi del.

o sodni oblasti v obče §§ 1—48.

Prvi razdelek.

Sodišča in sodni organi §§ 1—18.	17—26
--	-------

Drugi razdelek.

Odklanjanje sodnikov in drugih sodnih organov §§ 19—27	26—30
---	-------

Tretji razdelek.

Pristojnost §§ 28—48	30—41
--------------------------------	-------

Drugi del.

O sodni oblasti v spornih rečeh §§ 49—104

Prvi razdelek.

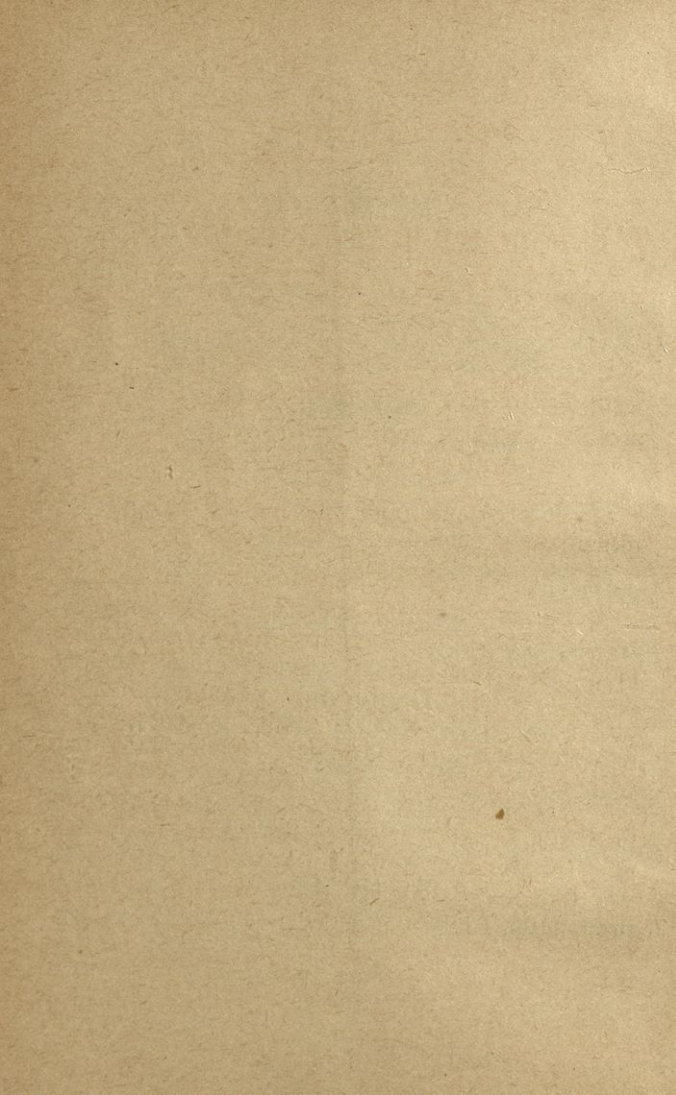
Stvarna pristojnost §§ 49—64	42—54
--	-------

Drugi razdelek.

Krajevna pristojnost §§ 65—104	54—71
--	-------

Tretji del.

O sodni oblasti v nespornih opravilih §§ 105—122	71—80
--	-------

I.

Vvodni zakon za sôdni pravilnik.

Zakon od 1. avgusta l. 1895 šte. 110
drž. zak.

(razglašen dne 9. avgusta 1895),

uvajajoči zakon o vršenji sodstva in o pristojnosti rednih sodišč v državljanskih pravnih stvareh (sôdni pravilnik).

Po pritrjenju obeh zbornic državnega zbora ukazujem sledeče:

Člen I.

Zakon o vršenji sodstva in o pristojnosti rednih sodišč v državljanskih pravnih stvareh (sôdni pravilnik) stopi v veljavnost v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru ob enem se zakonom o sôdnem postopanju v državljanskih pravnih sporih (civilno-pravdnem redom).

V kolikor nima izjeme ta-le zakon ali sodni pravilnik, izgubè istim dnem svojo veljavnost gledè predmetov, urejenih po sôdnem pravilniku, vse določbe nahajajoče se v drugih zakonitih predpisih.

Opomba: Vsled člena I. vvodnega zakona od 1. avgusta l. 1895 šte. 112 drž. zak. stopi civilno-pravdni

red v veljavnost dne 1. januarja l. 1898. V tem § razveljavlja se izlasti ces. patent od 20. novembra l. 1852 št. 251, to je dosedajni sodni pravilnik.

Člen II.

Izlasti izgube svojo veljavnost:

1. predpisi §§ 200 in 282 obč. drž. zak., na kolikor določajo podsodnost za pravne spore izvirajoče iz uprave po sodišču odrejene;

2. predpisi §§ 10 in 11 zakona od 20. maja 1869. l. šte. 78 drž. zak. določajoči delokrog vojaških sodišč.

Opomba: Po §§ 200 in 282 obč. drž. zak. in § 34 dosedanjšega sodn. prav. v temeljena posebna podsodnost za varuhe nedoletnikov in kuratorje oskrbovancev v stvareh, ki se tičejo varstva nedoletnikov ali skrbstva oskrbovancev neha, ker ji po §§ 1, 3 in 4 civ.-pravd. reda ni več mesta.

Glede podsodnosti za vojaške osebe v nespornih pravnih stvareh veljajo zanaprej predpisi §§ 105 in 109 sodn. prav.

Člen III.

Najvišemu dvornemu maršalstvu pridržuje se vršenje sodstva:

1. nad člani cesarske hiše;

2. nad osebami, na ktere se je razširila ali se razširi v bodoče sodna oblast najvišega dvornega maršalstva;

3. nad osebami, katerim dohaja pravo izdeželnosti (exteritorijalnosti) ako so se podvrgle sodstvu najvišega dvornega maršalstva.

Vrh tega pridržuje se dosedanjemu področju najvišega dvornega maršalstva vročevanje

sodnih odredb exteritorijalnim osebam ter izvrševanje drugih sodnih opravil zoper take osebe.

Svojo veljavnost obdrže določbe dvornega dekreta od 14. oktobra 1755. l. št. 481 zb. j. z. št. 481 glede instančnega toka in predpisi o postopanju v pravnih stvareh, ki spadajo pod sodstvo najvišega dvornega maršalstva.

Opomba: ad 1.) Po dvornem dekretu od 14. julija 1815. l. št. 1159, po členu V. in § 52 ces. pat. od 20. novembra 1852, št. 251 drž. zak. sodi v osebnih nespornih civilnih rečeh členov ces. hiše, ki niso vladarji in v pravnih stvareh exterijalnih oseb v prvi instanci najvišje dvorno maršalstvo. V spornih stvareh odločuje senat štirih svetovalcev dunajskih deželnih sodišč, imenovanih od cesarja pod predsedstvom pisarniškega ravnatelja najvišega dvornega maršalstva ali njegovega namestnika. Na drugi stopnji razsoja nadsodišče in v tretji najvišje dvorno sodišče kakor delegirano sodišče.

ad 2 Sodna oblast najvišega dvornega maršalstva se je razširila a) ces. naredboj od 6. julija 1850. l. št. 314 drž. zak. na grofa Meran svobodnega gosp. Brandhofenskega; b) najvišim sklepom od 30. julija 1851 št. 183 drž. zak. na vladajočega kneza Liechtenstein, na njegovo soprogo in na nedoletne in neporočene, na očetovem domu živeče otroke in c) na člene starejšega zaroda hiše Bourbon, ki žive v Avstriji in sicer le gledè njihovega premičnega imetja; d) dodatno k temu najvišemu sklepu razglasom just. min. od 5. novembra 1880 l. št. 134 drž. zak. na Franca princa Liechtenstein brata vladajočega kneza Liechtenstein-skega, na njegovo soprogo in nedoletne otroke; e) naredboj just. min. od 8. junija 1858. l. št. 94 drž. zak. na obitelj princa Avgusta Coburg-Gotha; f) naredboj just. min. od 19. jan. 1865. l. št. 7 drž. zak. na vojvodo Filipa Würtemberškega, na njegovo soprogo nadvojvodinjo Marijo Terezijo in na njiju potomke; g) naredboj just. min. od 20. decembra 1866. l. št. 171 drž. zak. na gospo nadvojvodinjo Marijo Modena-Estesko in njena sinova Al-

fonza in Karola; h) razglasom just. min. od 11. oktobra 1869. l. šte. 157 drž. zak. na princa Alexandra Würtembergškega; i) razglasom just. min. od 27. sušca 1881. l. šte. 27 drž. zak. na Don Miguela vojvodo Braganškega in na njegove nedoletne in neporočene na očetovem domu živeče otroke; k) razglasom just. min. od 5. jan. 1883. l. št. 5 drž. zak. na princa Gustava Sachsen-Weimar-skega; l) najvišim sklepom od 11. febr. 1851. na filejkomis (poverbino) ustanovljeno v testamentu Nj. ces. visokosti rajnega nadvojvode Karol-Ludovika.

ad 3. Osebam, uživajočim pravo izdeželnosti prišteva priloga XVII. člen 1 spisa na dunajskem kongresu; poslanike, legate, nunciije, poslance in pooblaščene ministre, ki so poverjeni pri vladarju in poslovnike poverjene v ministerstvu za zunajne stvari. Zasebni služabniki poverjenikov tujih držav ne spadajo pod sodno oblast avstrijskih sodišč, ako so podaniki države, kateri pripada poslanik, pač pa, ako so avstrijski državljani ali podaniki druge tuje države, nego je poslanik, glej dvorni dekret od 7. februarja 1834. l. šte. 2641 zb. j. z., daljne dvorne dekrete od 2. septembra 1839. l. šte. 375 zb. j. z., od 10. aprila 1829. l. šte. 2392 zb. j. z., od 15. marcija 1834. l. št. 2646 zb. j. z. in naredbe just. min. od 20. avgusta 1856 št. 18022 in opombo just. min. od 30. marcija 1875. l. šte. 4271 v Manz'ovi izdaji civ.-pravd. reda od min. tajnika dr. Hugo Schauer-a stran 5. Konzuli tujih držav spadajo po dvornem dekretu od 23. septembra 1817. l. št. 1373 pod sodnost in zakone veljavne v kraju, kjer jim je dovoljeno bivališče; sicer pa obstoje z mnogimi državami posebne pogodbe glede podsodnosti in imunitete diplomatskih dostojanstvenikov tujih držav, katere čitaj v Manzovi izdaji civ.-pravd. reda loco cit.

O vročevanju sodnih odredob izdeželnim osebam glej § 119 civ.-pravd. reda in § 32 sodn. prav. ter razglas just. min. od 1. julija 1877. l. šte. 8754 v Manzovi izdaji dr. Hugo Schauerjevega civ.-pravd. reda str. 87; primeri člen VI. št. 3 vvodn. zak. k civ.-pravd. redu, dvorni dekret od 31. avgusta 1803. l. št. 625 zb. j. z. O zasliševanju členov cesarske rodovine glej določbe

§§ 328 in 341 civ.-pravd. reda. V pravnih rečeh, katerim je predmet stvarna kaka pravica ravna se sodnost po § 81, 82 in 83 sodn. prav., glej § 85 sodn. prav.

Člen IV.

Svojo veljavnost ohranijo predpisi zakona od 30. avgusta 1891. l. šte. 136 drž. zak., ki določajo izvrševanje konzulske sodne oblasti.

Predpisi civilno pravnega reda se še ne uporabljajo do daljne odredbe za postopanje v državljanskih pravnih sporih na konzulstvih, katerim je poverjeno izvrševanje civilne sodne oblasti.

Kedar so poklicana v stvareh konzulskega sodstva odločevati na drugi ali na tretji stopnji tuzemska sodišča, ravnati se jim je, dokler se ne ukaže drugače, edino le po dosedaj veljavnih zakonitih predpisih o sodni pristojnosti in o sodnem postopanju v spornih in eksekucijskih rečeh.

V smislu § 17 ministerske naredbe od 31. marca 1855 št. 58 drž. zak. storjeni razsodniški sklepi imajo moč tuzemskih izvršenih imen.

Člen V.

Posameznim družbam, zavodom in društvom na podlagi zakonito urejenih ali državno odobrenih pravil gledè sodne pristojnosti in sodnega postopanja kot izjemne ugodnosti dodeljene pravice se ne rušijo.

Opomba: Take izjemne pravice so dodeljene a) avstro-ogerski banki po zakonu od 27. junija 1878. l. šte. 66 in od 21. maja 1887. l. št. 51 drž. zak. b) c. kr. priv. obč. avstr. zemljiško-kreditnemu zavodu na Dunaju s min. naredbo od 1. junija 1864 l. šte. 49 drž. zak. c) hipotečni banki kraljevine češke po Najvišem

sklepu od 4. avgusta 1864. l. šte. 99 drž. zak. d) denarnim zavodom s naredbo drž. in just. ministerstva od 28. oktobra 1865. l. št. 110 drž. zak.

Člen VI.

V veljavi ostanejo:

1. predpisi o delokrogu državnega sodišča in o rešitvi kompetenčnih razporov med upravnim sodiščem in rednimi sodišči;

2. predpisi § 3 zakona od 5. marca 1869. l. šte. 27 drž. zak. o odgovornosti železniških podjeteb za telesne poškodbe ali usmrtitve ljudi, ki se prigode po nezgodah na železnicah;

3. predpisi o sodni oblasti v stvareh plovitve po Labi, zlasti pa predpisi dekreta predsedstva dvorne komore od 2. decembra 1845. l. šte. 912 zb. just. zak. in predpisi v razpisu pravosodnega ministerstva od 9. avgusta 1868. l. šte. 9132, objavljenem z razglasom deželnega nadsodišča češkega od 31. avg 1868 l. št. 26694 dež. zak. za Češko l. 1868. šte. 24;

4. predpisi §§ 8 in 17 zakona od 12. julija 1872. l. št. 112 drž. zak., s katerimi se vreja pravica strank, tožiti radi krivic, ki so jih jim storili sodniški uradniki, vršeč svoje uradno delovanje;

5. predpis člena 315 v trgovinskem zakonu podsodnosti za tožbe na prodajo zadržanih predmetov;

6. predpisi razpisa pravosodnega ministerstva od 21. avgusta 1856. l. šte. 150 drž. zak. o podsodnosti glede nezakonskih in najdenih

otrok po njihovem izstopu iz preskrbljevanja javnega kakega zavoda. Za otroke, ki so se dali v preskrbljevanje osebam stanujočim v inozemstvu, ostane pristojno vendar le sodišče, v čegar okolišu je najdenišnica, da postavi varha in oskrbljuje vsa opravila varstvenega oblastva.

Opomba; ad 1. Glej člen 2 drž. tem. zak. od 21. decembra 1867. št. 143 drž. zak. o ustanovitvi državnega sodišča, zakon od 18. aprila 1869. l. št. 44 drž. zak. o organizaciji državnega sodišča, o postopanju in izvršbi njegovih razsodeb, zakon od 22. oktobra 1875. l. št. 30 ex 1876. l. drž. zak. o ustanovitvi upravnega sodišča in zakon od 22. oktobra 1875. l. št. 37 ex 1876. l. drž. zak. o razporih glede pristojnosti med upravnim sodiščem in rednimi sodišči.

ad 2. Pravde radi odškodnine slišijo pred trgovska sodišča in sicer po izvolji tožitelja pred sodišče, v čegar okolišu ima toženo železniško podjetje svoj sedež ali v čegar okolišu se je nezgoda prigodila.

ad 3. Vsled internacijonalne pogodbe od 13. aprila 1844 dogovorile so države ob Labi za gotove stvari posebna mitniška sodišča. Z dekretom predsedstva dvorne komore od 2. decembra 1845. l. določeno je na Češkem 5 sodišč kot polabskih mitniških sodišč, ktera sodijo v carinskih, kazenskih in civilno-pravnih rečeh tikajočih se plovitve po Labi. Češko nadsodišče imenovalo je potem z razglasom od 31. avgusta 1868. l. št. 26694 ta posebna sodišča.

ad 4. Postopanje glej §§ 600 do 602 civ.-pravd. reda.

ad 5. Trgovec sme tožiti na sodišču, ki je pristojno za njega.

ad 6. Glej § 72 sodn. prav. Kedar so nezakonski otroci izstopili iz oskrbovalnice, sledijo podsodnosti svoje matere, ako je znana; ako pa ni znana in najdenci sploh, pa sledijo podsodnosti tistega sodišča, v čegar okolišu se tak otrok nahaja.

Člen VII.

V svoji veljavnosti ostajajo predpisi konkurznega reda o sodni oblasti ob konkurzu, zlasti pa določbe, kedar se mora tožiti na konkurznem sodišču, v kaki meri so izključno pristojna stečajna sodišča in v katerih slučajih se mora na stečajnem sodišču obnoviti postopanje, čegar tek se je prekinol z razglasitvo konkurza.

Opomba: Glej § 6 do 10, 58 do 61, 126, 128, 134, 193 in 237 konkurznega reda od 25. decembra 1868. l. št. 1 ex 1869 l.; glej tudi § 159 civ.-pravd. reda.

Člen VIII.

Istotako se ne dotikajo:

1. nemškemu vitežkemu redu s patentom od 28. junija 1840. l. št. 451 zb. j. z. dodeljena pravica zapuščinske razprave o prosto lastni imovini velikega nemškega križnika, redovnih vitezov in redovnih duhovnikov;

2. predpisi cesarske naredbe od 21. decembra 1855. l. št. 2 iz 1856. l. drž. zak. o pristojnosti trgovinskih sodišč na Dunaju in v Trstu za zapuščinsko razpravo po vpisanih trgovcih in tvorničarjih (fabrikantih) in za oskrbovanje varstvenih in skrbstvenih opravil za otroke takih oseb; ko stopi v moč sodni pravilnik, dohajala bo trgovinskemu sodišču v Pragi ista pristojnost v nespornih pravnih stvareh;

3. predpisi o sodni oblasti tuzemskih sodišč glede na zapuščine inozemcev, zlasti predpisi §§ 22 do 25 in 140 do 144 ces. patenta od 9. avgusta 1854. l. št. 208 drž. zak., nadalje do-

ločbe o pristojnosti v varstvenih in skrbstvenih stvareh inozemcev v § 183 ces. patenta od 9. avgusta 1854. l. št. 208 drž. zak. in v drugih predpisih dana določila kakor tudi določbe o za-
puščinstvu in skrbstvu, ki se nahajajo v držav-
nih pogodbah;

4. predpisi zak. od 18. februvarja 1878, l. št. 30 drž. zak. o pristojnosti sodišč v slučajih razlastitve v namen grajenja železnic in njihovega obrata;

5. predpisi o vodstvu trgovinskih in združ-
nih registrov;

6. predpisi o zapisavanju meničnih pro-
testov (prosved) in o sodelovanju sodišč v stva-
reh beležništva (notarstva);

7. predpisi zakona od 16. februvarja 1883. l. št. 20 drž. zak. o pristojnosti za postopanje, da se koga proglasi mrtvim ali da se prevede do-
kazovanje smrti.

Opomba: ad 4. Pristojno je sodišče, v čegar oko-
lišu je razlastitev izvršiti.

ad 5. Primeri min. naredbo od 9. marca 1863. l. št. 27, od 14. maja 1873. l. št. 71 in od 23. maja 1895. l. št. 74 drž. zak.

ad 6. Glej čl. 87 in 90 men. zak. in notarski red §§ 119, 120, 125, 132, 141, 142, 144, 146, 152, 154, 156 in 159.

ad 7. Pristojno je zborni sodišče prve instance, v čegar okolišu je imel zginjeni človek svoje zadnje stanovanjše ali bivališče; glej tudi zakon od 10. fe-
bruvarija 1883. l. št. 20 drž. zak.

Člen IX.

Predpise sodnega pravilnika uporabljati bo
tudi v takih civilnih pravnih stvareh, ki so pod-

vržene po državnih pogodbah ali po načelih mednarodnega prava tuzemski sodni oblasti in ki niso odtegnjene po zakonitih predpisih sodni oblasti rednih sodišč.

Tuzemska sodna oblast raztega se tudi na osebe, ki uživajo po načelih mednarodnega prava izdeželnost (eksteritorijlanost), ako in na koliko se iste podvržejo samovoljno tuzemskim sodiščem, ali kedar so predmet pravdi njihova v tuzemstvu ležeča zemljišča ali stvarne pravice na tuzemskih zemljiščih drugih oseb.

Kedar je dvomljivo, je-li utemeljena tuzemska sodna oblast nad eksteritorijalno osebo ali se li osebi priznava eksteritorijalnost, izprosi naj sodišče o tem izjavo pravosodnega ministra. Le ta obvezuje sodišče glede na presojevanje pristojnosti.

Opomba: Vsled ministerske izjave od 16. aprila 1863. l. št. 38 drž. zak. obstoji med ces. avstrijsko in kralj. saksonsko vlado dogovor, da je v zakonskih in rodbinskih pravnih sporih podanikov one ali druge države, ki so nameščeni na kolodvorih v Bodenbachu in Zittau in na železniških progah od teh mest do deželne meje, pristojno sodišče tiste države, čije podanik je mož, izvzemši slučaj, če gre spor za neveljavnost zakona, v katerem slučaju je pristojno sodišče tiste države, kterej je pripadala žena pred zakonom.

Vsled pogodbe od 3. decembra 1876. l. št. 143 drž. zak., spadajo avstrijski carinski in davčni uradniki in nadzorniki, ki so v službi v kneževini Liechtensteinski, kakor tudi vsa njihova obitelj v zasebnih in državljanskih stvareh pod sodno oblast kneževine.

Enake podsodnosti določajo glede avstrijskih uradnikov na železnicah pogodbe od 5. avgusta 1865. l. št. 138 drž. zak. z državami ob bodenskem jezeru, od

5. avgusta 1867. l. št. 128 drž. zak. s Prusko državo, od 29. septembra 1869. št. 61 iz l. 1871 in od 5. maja 1884. l. št. 112 drž. zak. za saksonsko državo, od 2. marca 1877. l. št. 22 s nemškim cesarstvom, od 9. aprila 1880. l. št. 80 drž. zak. s srbskim kraljestvom, od 10. februarja 1873. l. št. 42 iz l. 1881 s Rumunijo; nadalje določa ces. naredba od 29. novembra 1865. l. št. 127 drž. zak. podsodnost za inozemske akcijske družbe in komanditne družbe na akcije, ki so bile pripuščene delovati v Avstriji, da so podvržene one v stvareh, ki se nanašajo na opravke v Avstriji, avstrijskim sodiščem, kedar se tožijo in če ima po pravilih soditi razsodišče, pristojno je le razsodišče, ki se je sestavilo v avstrijski državi. Glede eksteritorijalnih oseb primeri člen III. t. z. ter §§ 81 do 83 in § 85 sodn. prav.

Člen X

Za tuzemstvo v smislu sôdnega pravilnika velja ozemlje kraljevin in dežel, ki so zastopane v državnem zboru. Osebe, ki nimajo državljske pravice v tem ozemlju, smatrati je glede na predpise sodnega pravilnika za inozemce.

Opomba: Enako določbo vide člen XXIX. uvodnega zak. k civ.-pravd. redu.

Člen XI.

Ako ni v sodnem pravilniku, v civilnem pravdnem redu in v eksekucijskem redu zaukazano kaj drugega, izvršuje najviše sodišče sodno oblast v civilnih pravnih stvareh do časa, ko pridejo v veljavnost nova zakonita določila o njegovem delokrogu, o sestavi senatov in o notranjem poslovanju, po predpisih cesarskega patenta od 7. avgusta 1850 št. 325 drž. zak.

Opomba: Glej §§ 502 do 513 civ.-pravd. reda, nadalje §§ 3 odst. 2, 4, 28, 31 odst. 2, 42 odst. 2, in 111 odst. 2 sodn. prav.

Člen XII.

Izvrševalni uradniki so sodniški uradniki v smislu zak. od 12. julija 1872. l. št. 112 drž. zak.

Predpisi, potrebni v uvedbo izvrševalnih uradnikov, za vredbo njihove plače in vravnavo njihove službe, izdajo se po naredbi.

Opomba: Glej določbe §§ 17 in 18 sodn. prav. ter §§ 24 do 32 eks. reda.

Člen XIII.

Obrtnim sodiščem in razsodiščem ter razsodnikom, imenovanim v razsojo posameznih pravnih sporov, morajo na njihovo zaprosbo dati redna sodišča pravno pomoč, ako je zaprosba utemeljena v zakonu, ako je uredovno dejanje, ki se naj opravi, po zakonu dopustno in ako je zaproseno sodišče v to pristojno (§ 37 odst. 2 in 3 sodn. prav.)

V takih zasporsbah za pravno pomoč uporabljati je še smiselno tudi določbe § 40 sodnega pravilnika.

Opomba: Dosedaj za obrtna sodišča zakon od 14. maja 1869. l. št. 63 drž. zak. od 1. julija 1898 naprej pa zakon od 27. novembra 1896. l. št. 218 drž. zak.; glede razsodišč glej člen XII. uvodnega zak. k civ.-pravd. redu in člen XXII. istega zak. ter §§ 582, 583, 589 in 596 civ.-pravd. reda.

Člen XIV.

Okrajnosodiščne pravne stvari, ktere je vlagati po § 79 sodnega pravilnika na zbornem sodišču prve instance, rešujejo se naj po določbah, veljavnih za postopanje pred zbornimi sodišči prve instance.

Vendar pa:

1. ostajajo merodajni za razpravljanje in razsojanje v malotnih rečeh (§ 448 civ. pravd. reda) in o tožbah radi močene posesti (§ 454 civ. pravd. reda), predpisi §§ 448 do 460 civ. pravd. reda, načelnik zbornega sodišča pa mora izročiti to razpravljanje in razsojevanje členu zbornega sodišča kot posamnemu sodniku. Strankam ni dolžnost, da bi na tej razpravi morale imeti odvetnike za zastopnike;

2. plačilni nalog v opominjevalnem postopanju izdaja se naj po senatnem predsedniku.

Člen XV.

Ako se sklicuje v zakonih in ukazih, katerih se ne dotika v veljavnost stopivši sodni pravilnik, na pravne stvari realne sodne oblasti, tedaj se to nanaša na stvari, naznačene v §§ 81, 83 in 117 sodnega pravilnika.

Člen XVI.

V namen pozakonitve nezakonskega otroka potom poznej sklenjenega zakona (§ 161 obč. drž. zak.), poistinjuje se očestvo po smrti mišljenega očeta po določbah ces. patenta od 9. avgusta 1854. l. št. 208 drž. zak.

Isto velja kedar je v svrhu legitimacije v zakonu rojenega otroka (§ 160 obč. drž. zak.) vstanoviti, da je bila ovira zakonu kasneje odstranjena, ali da se brez krivde ni vedlo za njo.

Opomba: Sodiščno pristojnost določa § 113 sodn. pravilnika.

Člen XVII.

Pristojnost za dovoljevanje vknjižeb na nepremične in za vsa uradna dejanja, nanašajoča se na javne knjige, določa občni zakon o zemljiški knjigi, ako glede posameznih dejanj ali določenih vrst postopanja ni posebnih predpisov.

Ne dotikajo se posebni predpisi o vodstvu rudniških in železničnih knjig in zlasti njih določbe o pristojnosti.

Opomba: Zemljiškoknjižni zakon od 25. julija 1871. l. št. 95 drž. zak., občni rudniški zak. od 23. maja 1854. l. št. 146 drž. zak., zakon o železniški knjigi od 19. maja 1874. l. št. 70 drž. zak.; glej člen XIII. uvodn. zak. k eks. redu.

Člen XVIII.

Nobeno redno sodišče ne sme odbiti prejema sodne položbe, ki se zvrši po določenih državljanskega prava iz vzroka, da ni pristojno.

Opomba: Kaj je pod državljanskim pravom razumevati, določa člen XXX. uvodn. zak. k civ.-pravd. redu; glej § 1425 obč. drž. zak. in člen 40 men. reda.

Člen XIX.

Za pravde, ki so zavisele že dne, ko stopi sodni pravilnik v moč in ktere je nadaljevati in dovršiti po določenih uvodnega zakona za civilno-pravdni red po dosedanjih pravdnih predpisih, ostanejo do pravomočno dovršene pravde pristojna sodišča, ki so bila pristojna po dosedanjih zakonitih predpisih. To velja zlasti tudi o pristojnosti za postopanje na drugi in na tretji stopnji.

Ako bo izpobijati sodbe, ki se izdajo v takih pravnah ali pa sodbe, izdane še poprej, kakor stopi v veljavnost civilno-pravdni red, v smislu člena LI. uvodnega zakona k civilno-pravdnemu redu s tožbo zavoljo ničnosti, vložiti bo to-le na sodišče, naznačeno v § 532 civ.-pravdn. reda.

Opomba: O prehodnih pravnih določbah glej člen XLVII. in sl. uvodnega zak. k civ.-pravdn. redu. O ničnostni tožbi in postopanju glej §§ 529 do 547 civ.-pravdn. reda.

Člen XX.

Pravde, ki so zavisele že dne, ko stopi v moč sodni pravilnik in ki se morajo rešiti po določilih uvodnega zakona k civilno-pravdnemu redu ali po dogovoru strank (člen XLVII. in XLIX. uvodnega zak. za civ.-pravd. red) po predpisih civilno-pravdnega reda, ostanejo neglede na prestavljenje v novo postopanje na sodiščih, pristojnih po dosedanjih predpisih, ako jim po predpisih sodnega pravilnika le ne nedostaje stvarne pristojnosti v razpravljanje in rzsodbo pravde.

Opomba: O stvarni pristojnosti glej §§ 49, 50, 51, 52 in 53 sodn. prav.

Člen XXI.

Posebna sodišča v malotnih trgovinskih stvareh ustavijo svoje delovanje z dnem, ko stopi v moč sodni pravilnik; na teh sodiščih tekoče pravde morajo se odstopiti na okrajna sodišča in na okrajna trgovinska sodišča, ki stopajo na njihovo mesto in se reševati na teh

sodiščih po določilih v uvodnem zakonu za civ.-pravdni red.

Opomba: Primeri člene XLVII. do L. uvodn. zak. za civ.-pravd. red.

Člen XXII.

Izvemši varstvene in skrbstvene posle, morajo rešiti vse druge stvari nespornega postopanja, ki so že pričete dne, kterega stopi v moč sodni pravilnik, sodišča, ki so bila pristojna za nje po dosedanjih predpisih. Isto tako mora se ravnati v teh pravnih stvareh tudi instančni tok po dosedanjih zakonitih predpisih.

Tekoče varstvene in skrbstvene stvari morajo se odstopiti z dnem, ko stopi v moč sodni pravilnik, uradno onim sodiščem, ki bodo po njem odslej za iste pristojna.

Določba prvega odstavka ne izključuje delegacije v smislu § 31 sodn. pravilnika glede zapuščin, ki so že na sodišču.

Člen XXIII.

Določba členov XIII, XIV, XV, XVI in XVIII zadobe pravno moč še le, kedar stopi v veljavnost sodni pravilnik.

Člen XXIV.

Izvršitev tega zakona se nalaga ministru za pravosodje.

On naj izda vse ukaze, ki so potrebni za uvedbo in izvršitev pričujočega zakona in sodnega pravilnika in sicer v sporazumljenju z drugimi ministri, ako bi se dotikali njihovega delokroga.

II.

Sôdni pravilnik.

Zakon od 1. avgusta 1895. l. šte. 111
drž. zak.

(objavljen dne 9. avgusta 1895. l.)

**o izvrševanju sodne oblasti in o pristojnosti
rednih sodišč v državljanskih pravnih stva-
reh (sôdni pravilnik, pravilnik sodne oblasti).**

Po pritrjenju obeh zbornic državnega zbora
ukazujem, kakor sledi:

Prvi del.

O sodni oblasti sploh.

Prvi razdelek.

Sodišča in sodni organi.

Redna sodišča.

§ 1.

Sodno oblast v državljanskih pravnih stva-
reh izvršujejo, na kolikor jih ne napotujejo po-
sebni zakoni pred druga oblastva ali druge or-
gane, okrajna sodišča, okrajna sodišča za trgo-
vinske in pomorske stvari, okrožna in deželna

sodišča, trgovinska sodišča, trgovinsko-pomorska sodišča, viša deželna sodišča (nadsodišča) in najvišje dvorno sodišče (redna sodišča).

Opomba: O drugih oblastvih in organih, katerim po posebnih zakonih pristaja soditi v civilno-pravnih stvareh glej temeljito sestavo v Manzovi izdaji civ.-pravd. reda od min. tajnika dr. Hugo Schauera in dr. Geller zvez. IV.

§ 2.

Na prvi stopinji poklicana so v izvrševanje sodne oblasti okrajna sodišča, okrožna ali deželna sodišča, trgovinska sodišča in trgovinsko-pomorska sodišča.

Posebna okrajna sodišča za trgovinske in pomorske stvari ustanové se v svrhu izvrševanja sodne oblasti v trgovinskih in pomorskih stvareh v vseh krajih, kjer se nahaja samostojno trgovinsko sodišče ali trgovinsko-pomorsko sodišče. Ukazoma morejo se ustanoviti taka okrajna sodišča za trgovinske in pomorske stvari tudi v drugih krajih.

Opomba: Glej člen VIII. št. 2 uvodnega zakona in § 6 t. z.

§ 3.

Pravno stopnjevanje zoper sodbe in sklepe okrajnih sodišč (priziv, rekurz) prehaja v drugi stopinji na okrožna in deželna sodišča, in ako gre priziv zoper sodbo okrajnega sodišča, izdano v vršenji trgovinskega ali pomorskega sodstva ali v rudarstvenih stvareh, ki je temu sodstvu primerno oznamovana, pa na trgovinska sodišča, trgovinsko-pomorska sodišča, na trgovinske se-

nate ali na okrožno in deželnosodiščne senate, poklicane v izvrševanje sodstva v rudarstvenih stvareh.

V tretji stopnji odločuje o pravnih lekih zoper sodbe in sklepe okrajnih sodišč (o reviziji, rekurzu) najviše dvorno sodišče.

Opomba: Priziv glej §§ 461 do 501, revizijo §§ 502 do 513, rekurz §§ 514 do 528 civ.-pravdn. reda; glej tudi § 446 civ.-pravdn. reda; o pristojnosti za ničnostno in obnovno tožbo glej § 532 civ.-pravdn. reda; za tožbe na razveljavljenje razsodniške sodbe določa sodiščno pristojnost § 582 in oz. § 596 civ.-pravdn. reda. Tožbe radi ničnosti ali neveljavnosti sodbe borznih razsodišč vlagajo se na zbornih sodiščih (trgovinskih sodiščih) prve stopnje, ki se nahajajo v okolišu, v katerem ima borzno razsodišče svoj sedež, glej člen XXIII. in XXV. uvodnega zak. za civ.-pravdni red.

§ 4.

Zoper sodbe in sklepe okrajnih in deželnih sodišč, izrečene na prvi stopnji ter zoper sodbe in sklepe trgovinskih sodišč prehaja pravni lek v drugi stopnji (priziv, rekurz) na viša deželna sodišča in v tretji stopnji (revizija, rekurz) na najviše dvorno sodišče.

Izvrševanje sodne oblasti na rednih sodiščih.

§ 5.

Na okrajnih sodiščih izvršuje sodstvo en ali več posamnih sodnikov.

Ti le so: načelnik okrajnega sodišča (okrajni sodnik) in taki v izvrševanje sodništva vposobljeni sodniški uradniki okrajnega sodišča, katerim je predstojnik nadrejenega višega deželnega

sodišča podelil oblast, da izvršujejo sodništvo v državljanskih pravnih sporih ali v stvareh nespornega sodstva.

Predsednik višega deželnega sodišča sme odrediti, da se izključno izroči posameznim sodniškim uradnikom na okrajnem sodišču, ki so vlastni samostojno izvrševati sodništvo, samostalno oskrbovanje vseh opravil, ktera imajo opravljati sodišča gledè izvrševanja eksekucije in v zemljiškoknjižnih stvareh.

Okrajnim sodiščem, ki se nahajajo na sedežu okrožnega ali deželnega sodišča, odkazuje potrebno število sodniških uradnikov, predstojnik okrožnega ali deželnega sodišča izmed onih sodniških uradnikov tega zbornega sodišča, ki imajo oblast samostojno izvrševati sodništvo.

§ 6.

V krajih, kjer se nahaja samostojno trgovinsko sodišče ali trgovinsko-pomorsko sodišče, izbira predsednik trgovinskega sodišča ali trgovinsko-pomorskega sodišča sodnike za okrajna sodišča, imenovana v drugem odstavku § 2, iz števila sodniških uradnikov teh zbornih sodišč one, ki imajo oblast, samostojno izvrševati sodništvo. Sicer pa veljajo določbe § 5 za namestitvev osebja na imenovanih okrajnih sodiščih, ako so ta na sedežu okrožnega ali deželnega sodišča.

§ 7.

Ako ni po civilno-pravdnem redu ali po predpisih izdanih o notranji vredbi in o opra-

vilnem redu sodišč zaukazano drugače, izvršuje se sodstvo v državljansko-pravnih stvareh na okrožnih, deželnih in trgovinskih sodiščih po senatih, ki sestojé, naj se razsoja na prvi ali na drugi stopnji, iz predsednika in dveh udov.

V senatih samostalnih trgovinskih sodišč in v tistih senatih na okrožnih ali deželnih sodiščih, ki izvršujejo sodstvo v trgovinskih ali pomorskih stvareh (trgovinski senati) ali sodstvo v stvareh rudarstva (rudarskopravni senati), bodi-si na prvi ali na drugi stopnji, zavzema v pravnih stvareh spornega sodstva mesto enega sodniškega uda strokovnjaški ljudski sodnik iz trgovskega stanu ali izmed plovstvenih ali rudniških veščakov. V vseh drugih slučajih sestavljeni so okrožni ali deželni sodni senati iz uradnikov, ki so vsposobljeni za izvrševanje sodništva.

Prošnje v amortizacijskih in zemljiško-knjižnih stvareh ter predloge na dovoljenje eksekucije, ki se vlagajo na okrožnih ali deželnih sodiščih na prvi stopnji, smejo reševati po predsedniku sodnega dvora v to postavljeni člani sodišča kakor posamni sodniki, ne da bi se poprej vršilo posvetovanje v senatu. Podrodbneje narredbe o tem vkreniti je ukazoma.

Naloge na plačilo in zavarovanje v meničnih stvareh izdajaj vselej v to postavljen člen zbornega sodišča kakor posamen sodnik.

Opomba: O amortizaciji listin glej § 115 sodn. prav., o vodstvu javnih knjig § 118 sodn. prav. in člen XVII. uv. zak., o meničnem postopanju §§ 555 do 559 civ.-pravd. reda.

§ 8.

Na viših deželnih sodiščih izvršuje se sodstvo v državljanskih pravnih stvareh, na kolikor ni v predpisih o notranji vredbi in opravljanju sodišč zaukazano ničesar drugega, v senatih, ki sestojajo iz predsednika in štirih sodnikov.

Način, po katerem izvršuje sodno oblast v državljanskih pravnih rečeh najvišje dvorno sodišče določa posebni pravilnik.

Opomba: Glej člena XI. uvodnega zakona.

Posvetovanje in glasovanje.

§ 9.

Na razpravah v civilnih pravnih stvareh, ki se vrše pred zbornimi sodišči, in pri vseh odločbah, ki se storé v takih pravnih stvareh in ki so pridržane sodišču, ne sme biti število glasovalcev, vstevši predsednika, nikdar manjše, kakor je ustanovljeno v §§ 7 in 8.

K daljšim razpravam sme poklicati predsednik sodnike-namestnike, kateri se morajo vdeležiti razprave, in vstopiti v senat v slučaju, da je kateri člen sodišča zadržan.

Opomba: Glej §§ 62 in 63 sodn. pravilnika.

§ 10.

Predsednik vodi glasovanje ter posvetovanje, ki se morebiti vrši pred glasovanjem.

Ako je odločen poročevalec, odda on prvi svoj glas, predsednik pa, ki se mora glasovanja vdeležiti, kakor vsak drugi člen senata, oddaje svoj glas poslednji.

Inače glasujejo po službeni vrsti starejši sodniki pred mlajšimi. Strokovnjaški ljudski sodnik oddaja svoj glas neposredno za poročevalcem in če tega ni, pred ostalimi člani senata.

Opomba: V prizivnem in revizijskem postopanju mora na ustni razpravi člen senata stvar prednašati kakor poročevalec, glej §§ 486 in 509 odst. 2 civ.-pravd. reda, v prvi instanci imenuje predsednik v težavnejših slučajih poročevalca, glej § 413 civ.-pravd. reda.

§ 11.

Nobeden sodnik ne sme odreči glasovanja o prašanju, o katerem je sklepati; to velja zlasti tudi takrat, kedar je pri glasovanju o kakem predhodnem prašanju ostal v manjšini.

O pristojnosti sodišča, o potrebi, da se postopanje popolni ter o drugih predhodnih prašanjih mora se glasovati vsele najprej. Ako je ob reševanju glavne stvari soditi o več zahtevah, mora se glasovati o vsaki zahtevi posebe.

§ 12.

Za vsak sklep sodišča zahteva se absolutna večina glasov, to je več nego polovica vseh glasov.

Ako so se pokazale pri glasovanju težave, ki se ne dajo odpraviti z delitvijo prašanj ali s ponovljenim poprašanjem, mora predsednik prašanje, o katerem je sklepati, razdeliti v posamezne za razsojo važne točke, odrediti o teh točkah posebno glasovanje in tako na primerni način združiti glasove v sklep večine o predmetu, o katerem se razpravlja.

Ako se je pokazalo glede vsot, o katerih je sklepati, več mnenj nego dve, katerih pa nima nobeno večine za se, doštevajo se glasovi, oddani za najvišo vsoto glasovom, oddanim za popliže nižo vsoto tako dolgo, dokler se ni dosegla absolutna večina glasov.

§ 13.

Ako so nastala različna mnenja o pravilnosti posledka glasovanja, kakor ga je naznanil predsednik, odloča senat.

§ 14.

Sodiščna posvetovanja in glasovanja zapisati je v posebni zapisnik. Kako naj se ta zapisnik vodi, določi se s predpisi, ki se izdajo glede notranje vredbe sodišč in opravnika.

Zapisnikarji.

§ 15.

Osebe, ki se uporabljajo za pisanje zapisnikov na razpravah in za druga sodna uradovanja, morajo biti v to zaprisežene.

Opomba: Glej §§ 207 do 217, 262, 418.

Sodna pisarnica.

§ 16.

Na vsakem sodišču je sodna pisarnica. Ona sprejema sodišču prihajajoče spise, zgotavlja sodne odločbe in druge rešitve, oskrbljuje vročbe in vabila, shranjuje sodne spise in opravlja vse druge po zakonu ali ukazu ji odkazane uradne posle.

Iz osebja sodne pisarnice smejo se jemati tudi osebe, ki se potrebujejo za pisanje zapisnikov.

Opomba: Glej §§ 87 do 122, 218, 219, 316, 417 do 424, 447, 452 odst. 2, 500 civ.pravd. reda.

Izvrševalni organi.

§ 17.

Za opravljanje izvršilnih dejanj smejo se na posameznih sodiščih imenovati po potrebi posebni izvrševalni uradniki.

Na sodiščih, na katerih takih izvrševalnih uradnikov ni imenovanih, opravljajo izvršilna dejanja, ki so sicer dokazana izvrševalnim uradnikom, sodni sluge ali drugi organi, ki so zakonom v to poklicani.

Opomba: Izvrševalni uradniki so sodni uradniki v smislu zakona od 12. julija 1872. l. št. 112 drž. zak. glej člen XII. uvodnega zak.; glej § 24 eks. reda.

§ 18.

Načelniki in uradnimi voditelji sodne pisarnice ter izvrševalnimi uradniki morejo se imenovati le take osebe, ki so dovršile srednje šole in ki so dokazale z izpitom, prebitim z dobrim uspehom, da imajo potrebne znanosti za svoje uradno delovanje. Predpise o predmetih in o vredbi tega izpita ter o sestavi izpraševalne komisije izdati je ukazoma. Ta izpit mora se raztegati tudi na pravno znanje, ki je potrebno v izpolnjevanje službe.

Izvrševalni uradniki morajo dati varščino v znesku svoje enoletne plače po predpisih veljavnih za služabne varščine.

Drugi razdelek.

Odklanjanje sodnikov in drugih sodnih organov.

§ 19.

Sodnika sme se v državljanskih pravnih stvareh odkloniti:

1. ker je v gotovem slučaju po zakonu izključen od izvrševanja sodniških opravil;
2. ker je zadosten razlog za to, da se dvomi o njegovi nepristranosti.

§ 20.

Izključeni so sodniki od izvrševanja sodništva v državljanskih pravnih stvareh:

1. v stvareh, v katerih so sami stranka ali v katerih so se stranko v razmerji soopravičenca, sodolžnika ali regresnega (odvalnega) dolžnika;
2. v stvareh svojih zakonskih žen ali takih oseb, ktere so z njimi v ravni vrsti v sorodstvu ali v svaštvu ali s katerimi so v stranski vrsti do četrtega kolena v sorodstvu ali do drugega kolena v svaštvu;
3. v stvareh svojih posinoviteljev ali rejnikov, svojih posinovljencev (pohčerjenk) ali rejencev (rejenk) svojih varovancev ali oskrbovancev;
4. v stvareh, v katerih so bili postavljeni ali še so postavljeni kateri stranki za pooblaščenca;

5. v stvareh, v katerih so na nižem sodišču sodelovali na izpodbijani razsodbi ali sklepu.

Opomba: Ako se je sodbe udeležil po zakonu izključen sodnik, razveljavi se sodba vsled priziva ničnoj glej § 471 št. 5 in § 477 št. 1 civ.-pravd. reda, istotako vsled revizije § 503 civ.-pravd. reda, in po § 514 sklep vsled rekurza; po § 529 točk 1 sme se izpodbijati iz razlogov § 20 pravomočna sodba s tožbo radi ničnosti. Nadalje glej § 537 civ.-pravd. reda.

§ 21.

Odkloniti sme sodnika vsaka stranka, naj si je po lastnostih razmer v nevarnosti odklanjajoča stranka ali njeni nasprotnik.

Stranka pa ne more sodnika več odkloniti s razloga, da se boji njegove nepristranosti takrat, kedar je pri njem že pričela razpravljati ali stavila mu predloge, ne da bi poprej zglasila poznani jej razlog za odklonitev.

§ 22.

Odklonitev prijavlja se po spisu ali pa ustno v zapisnik na sodišču, kateremu pripada sodnik, ki se odklanja. V tem se morajo ob enem navesti natančno okoljščine, na ktere se opira odklonitev.

Na tako izjavo mora odklanjan sodnik izreči svoje mnenje.

Stranka, ki odklanja sodnika z razloga, ker se boji njegove pristranosti, mora izkazati razloge za odklonitev verjetno, ako je sodnik istim prigovarjal. Ako odklanja stranka zbog suma pristranosti sodnika, pri katerem je že raz-

pravljati pričela ali kateremu je že stavila svoje predloge, mora pa tudi verjetno izkazati, da je nastal razlog za odklonitev še le pozneje ali da ga je izvedela stranka še le kasneje.

Izključivne zadržke, ktere stranka navaja, poistiniti je vsele uradoma.

Opomba: Izkaz verjetnosti glej § 274 civ.-pr. reda.

§ 23.

Ako pripada odklonjeni sodnik okrajnemu sodišču, odločuje o odklonitvi nadrejeno okrožno, deželno ali trgovinsko sodišče, pripada-li pa kateremu zbornemu sodišču, dotično zborni sodišče, in če bi po izločitvi odklonjenega sodnika sodišče ne bilo več sklepčno, po instančnem redu nadrejeno sodišče.

§ 24.

O odklonitvi odloči se s klepom brez predhodne ustne razprave; sodišče, ki je poklicano odločiti, sme pa pred sklepanjem odrediti vse proizvodbe in zaslišanja, ki se mu zde v pojasnenje potrebna.

Odločba, s katero se odklonitvi vstreza, ne more se izpodbijati z nobenim pravnim lekom. Taka odločba mora se naznaniti uradno predstojniku sodišča, kateremu pripada odklonjeni sodnik, in če se je odklonil predstojnik okrajnega sodišča, predstojniku zbornega sodišča, ki je pristojno odločevati o odklonitvi; ako se je odklonil predsednik zbornega sodišča, naznaniti je odločbo namestniku predsednika zbornega sodišča in če se je odklonil predsednik zbornega

sodišča s vsemi člani tega zbornega sodišča, predsedniku instančno nadrejega zbornega sodišča.

Opomba: Ako se odklonitvi ni vstreglo, dopuščen je rekurz po § 514 civ.-pravd. reda.

§ 25.

Odklonjen sodnik sme do pravomočne rešitve prošnje za odklonitev opravljati samo taka dejanja, ki ne dopuščajo nobenega odloga. Ako se je odklonitvi vstreglo, morajo vkreniti osebe, katerim je po § 24 odst. 2 odločba naznaniti, brez odloga potrebno, da se izbere v izvrševanje sodništva v dotični pravni stvari sposoben sodnik in se kolikor možno kmalu odpravi zadržek, ki ovira vršenje razprave ali rešitev pravne stvari.

Odklanjanje drugih sodnih organov.

§ 26.

Predpise o odklanjanju sodnikov uporabljati je tudi glede zapisnikarjev, uradnikov na sodni pisarnici in gledè izvrševalnih uradnikov, kedar nastopajo za vročevalce, poveritelje ali izvrševalne uradnike, s tem določilom, da je v odločanje poklican predstojnik sodišča, kteremu pristaja službeno nadzorstvo nad temi organi. Te odločbe ne more se izpodbijati z nobenim pravnim lekom.

§ 27.

Oni sodni organi, na ktere se zgornje določbe ne ozirajo, morajo, kedar so v takem razmerji, ki bi izključevalo sodnika od izvrševanja

sodništva, naznaniti to razmerje sodiščnemu predstojniku.

Sodiščni predstojnik kakor voditelj sodnih poslov določa, da li se naj taki sodni organi vzdržujejo v posameznem slučaju izvrševanja svoje službe.

Tretji razdelek.

Pristojnost.

Določevanje pristojnosti po najvišem dvornem sodišču.

§ 28.

Kedar je za kako civilno-pravno stvar sicer osnovana tuzemska sodna oblast, a ni pogojev za krajno pristojnost tuzemskega sodišča po smislu tega zakona ali jih ni moči izslediti, določi najviše dvorno sodišče izmed stvarno pristojnih sodišč eno, katero veljaj za dotično pravno stvar za krajno pristojno. Tako določevanje mora se vršiti v spornih civilno-pravnih stvareh na strankin predlog sicer pa uradno.

Trajanje pristojnosti.

§ 29.

Vsako sodišče ostane pristojnim v pravnih stvareh, ki so se zakonito zasnovale na istem, do časa, dokler se niso dovršile, dasi so se izpremenile med postopanjem tudi okolnosti, ki so bile merodajne v določenje njegove pristojnosti ob pričetku postopanja. To pa vendar ne velja o takih premembah, po katerih se je pravna

stvar odtegnila tuzemskemu sodstvu sploh ali vsaj delokrogu rednih sodišč.

Odbira (delegacija).

§ 30.

Ako je kako sodišče zaprečeno v vršenju sodstva z razloga navedenega v § 19, naznani naj to zapreko po sodni stopnji nadrejenemu sodišču. Leto mora potem odbrati katero drugo istovrstno sodišče v razpravljanje in razsojevanje pravne stvari.

§ 31.

Tudi iz razlogov primernosti sme na stran kin predlog določiti više deželno sodišče, v čegar okolišu je pristojno sodišče, drugo istovrstno sodišče, ležeče v okolišu višega deželnega sodišča, da namesti pristojnega razpravlja in sodi; razven tega sme se poveriti pod istim pogojem tudi zbornemu sodišču prve stopnje zapuščinsko obravnavo, pristojno okrajnemu sodišču ali oskrbovanje varstvenih ali kuratelnih poslov.

Delegacije iz področja enega deželnega nad-sodišča v področje drugega pridržujejo se najvišemu dvornemu sodišču.

Predlog na odbiro nima za postopanje nobene odložitvene moči. Predlog se reši brez predhodne ustne razprave. Pred rešenjem mora se pa zahtevati od sodišča, ki bi sicer bilo pristojno v razpravljanje ali razsojo ter od strank potrebnih izjav za razjasnenje, določivši jim rok v to.

Opomba: Glej § 105 do 112 t. z.

Omejitev pristojnosti na sodni okraj.

§ 32.

Vsako sodišče mora samo vršiti v svoje področje spadajoča uredovna dela v okolišu, ki mu je odkazan.

Vročbe in druga sodna uradna opravila v vojaških ali deželne brambe poslopih ali v poslopih, ki jih je zasedlo vojaštvo ali deželno brambovstvo, smeti je vender-le opravljati samó, naznanivši jih poprej poveljniku in privzemši vojaško ali brambovsko osebo, katero mora on prideliti.

Da se izvrše vročbe exteritorijalnim osebam ali pa osebam, ki spadajo pod sodstvo vrhovnega dvornega maršalstva in da se dovrše sodne odredbe, ki se dotikajo takih oseb, iskati je posredovanja vrhovnega dvornega maršalstva, po potrebi pa ministerstva cesarskega doma in zunanjih del.

Takisto je postopati, kedar je vršiti sodno opravilo zoper osebe, podrejene rednim sodiščem, v cesarskih dvorskih poslopih ali v stanovanjih členov cesarske hiše ali izdeželskih oseb.

Opomba: Glej določbe §§ 92, 119 in 330 civ.-pr. reda in člen VI. točka 3 uvodn. zak. za c v.-pravd. red.

Zgradbe, ki veljajo za cesarska dvorska poslopja, za stanovanja udov cesarskega doma in exteritorijalnih, glej v knjigi dr. Hugo Schauera civ.prawd. red, opomba pod § 32.

§ 33.

Izjemoma, vedno pa le v državnih mejah, sme prestopati sodišče meje svojega okraja v

v provedbo uredovnega opravila takrat, kedar bi z odlaganjem pretila nevarnost ali kedar je opravljati uredovno delo na meji sodnega okraja. Sodišču, v kojega okraju se tako uradno dejanje ovrši, mora se to naznaniti.

Prenos pojedinih opravil na predsednika ali odbranega sodnika.

§ 34.

Kedar naj opravlja sodna dela predsednik zbornega sodišča, ali predsednik senata, kateremu je odkazana kaka pravna stvar v razpravljanje ali v razsojo, ali kedar je odstopiti sodna dela pojedinemu členu senata ali pristojnega zbornega sodišča (odbranemu sodniku), dovoljeno je samo v slučajih zakonito določenih ter označenih v predpisih o notranji vredbi in v pravilnem redu sodišč.

Sodne opravke prenesti na člena senata ali na člena pristojnega zbornega sodišča sme edino le senat, ki je poklican v razpravljanje in v razsojevanje pravne stvari, ako po predpisih na to merečih ni zaukazano ničesar drugega ali ako zlasti predsednik nima oblasti v to.

§ 35.

Sodniška uradna poslovanja, ktera je opraviti izven ustne razprave ali zunaj seje, ne da bi dostajalo pogojev zategadelj zaprositi katero drugo sodišče, poverjevati je v postopanju na zbornih sodiščih odbranemu sodniku.

Ako ni v zakonu določeno ničesar drugega, sme sodišče, ki je nalog dalo, spremeniti sklepe odbranega sodnika na predlog ali uradno. Pred rešitvijo mora se pozvedeti, kar je v pojasnenje stvari potrebno.

Prenos izvršitve uradnih dejanj na druga sodišča.

§ 36.

Izvršitev sodnih dejanj, ktera bi po § 32 odst. 1 moralo opraviti okrožno, deželno, trgovinsko ali trgovinsko-pomorsko sodišče samo, poveri se kakemu okrajnemu sodišču ležečemu v okolišu imenovanega zbornega sodišča tedaj, kedar ali to ukazujejo posebni zakoniti predpisi ali kedar se s tem olajša stvarno razpravljanje ali se izogne nepotrebnim troškom. Ako ima sodišče, pred katerim stoji pravedna stvar, vršiti uradna dela zunaj svojega okraja, mora se obrniti na sodišče (pravna pomoč), na katerem ali v kterega okraji je delo vršiti.

Provedba uredovnih del prenaša se na katero drugo sodišče (zaprošeni sodnik) zaprosboj, upravljenoj na isto.

Kedar se zaprosi kako inozemsko sodišče, paziti je na posebne dotične naredbe (državne pogodbe, vladne izjave, ministerske ukaze).

Pravna pomoč na zaprosbo domačih sodišč.

§ 37.

Sodišča, nahajoča se v območji tega zakona, morajo si dajati vzajemno pravno pomoč.

Ako ni določeno ničesar drugega, zaprositi je za pravno pomoč v ozemlju veljavnosti tega zakona ono okrajno sodišče, v čegar okraju je ovršiti uredovno opravilo. Za provedbo vknjižeb ali takih uredovnih opravil, ki se morejo opraviti samo na kakem določenem zbornem sodišču, zaprosi se sodišče, na katerem se nahaja vložek, v katerem je vpis izvršiti ali katero naj sicer opravi uredovno delo.

Zaprosba se odkloni, ako zaprošeni sodnik ni okrajno pristojen v dotično opravilo.

Opomba: Glej člen XIII. in XVII. uvodn. zak. in § 589 civ.-pravdn. reda.

Pravna pomoč na zaprosbo inozemskih sodišč.

§ 38.

Sodišča v ozemlju veljavnosti tega zakona morajo dajati na zaprosbo pravno pomoč tudi inozemskim sodiščem, na kolikor ne določajo ničesar drugega posebne na to se nanašajoče naredbe (državne pogodbe, vladne izjave, ministerski ukazi).

Pravno pomoč je odreči:

1. ako dejanje, ki ga zahteva proseče sodišče, po določenih veljavnih za isto v tuzemstvu, ne spada v poslovno območje sodišč; če bi pa zahtevano dejanje spadalo v poslovno območje drugih tuzemskih oblastev, sme napotiti zaprošeno sodišče zaprosbo na oblastvo, ki je v to pristojno;

2. ako se zahteva provedba dejanja, ki je prepovedano po zakonih obveznih za tuzemsko sodišče; ali

3. ako se ne izpolnjuje vzajemnost. Dvomi-li zaprošeno sodišče o izpolnjevanju vzajemnosti, obrne se naj za izjavo o tem na pravcsodnega ministra, ki bodi potem zanj obvezna.

§ 39.

Zaprošeno pravno pomoč je dati po predpripisih zakonov, ki veljajo za naprošeno sodišče.

V kolikor dopuščajo ti-le zakoni, vkreni zaprošeno sodišče uradoma vse priprave in odredbe, ki so v izpolnitev zaprosbe potrebne.

Dajaje pravno pomoč smejo se opuščati v tuzemstvu veljavni zakoniti predpisi le takrat, keđar se je izrečno zaprosilo, da se ravna ob opraviu, ki ga je ovršiti, po stanovitnem postopku zahtevanem po inozemskem pravu in ako tuzemsko zakonodajstvo takega postopanja nobenim predpisom ne zabranjuje.

§ 40.

Ako je zaprošeno sodišče pravno pomoč odreklo, ali ako so se ob delitvi pravne pomoči gledè njene izvršbe ali v drugem oziru pokazala različna mnenja med prosečim in zaprošenim sodiščem, določi deželno nadsodišče, ki je zaprošenemu sodišču nadrejeno, na zahtevanje prosečega inozemskega sodišča ali kakega drugega inozemskega v to poklicanega javnega organa, brez predhodne ustne razprave, o zakonitosti upiranja ali o drugem predmetu različnega mnenja.

Presojevanje pristojnosti.

§ 41.

Čem je prišla pravna stvar spornega ali nespornega sodstva pred sodišče, presoja ono uradoma svojo pristojnost.

To raziskovanje se vrši v državljanskih spornih stvareh na podlagi tožiteljevih navedeb, ako že ni sodišču itak znano, da niso resnične.

V nespornih državljanskih pravnih rečeh, dalje v eksekucijskem postopanju ter ob izdavanju začasnih odredob in ob razglašenju konkurza, mora pa sodišče uradoma pretehtati vse razmere, ki so merodajne za pristojnost, ne da bi vezano bilo na navedbe strank. V to svrhu sme zahtevati od udeležencev vsa potrebna pojasnila.

Opomba: Glej § 60 t. z. in § 226 odst. 2 civilnopravd. reda.

§ 42.

Ako je pričeta pravna stvar odtegnjena tuzemskemu sodstvu ali vsaj rednim sodiščem, mora izreči prizvano sodišče v vsakem stanju postopanja precej sklepom svojo nepristojnost in ničnost predhodnega postopanja. To isto je storiti višim sodiščem, ako se je pokazal nedostatek še le tukaj.

Ako se je pokazal nedostatek še le po pravomočno dovršenem postopanju, tedaj mora izreči najvišje dvorno sodišče na predlog najvišjega upravnega oblastva ničnost provedenega sodnega postopanja.

Izrek po smislu odstavka 1. in 2. ni mogoč, ako mu je v pogledu na ničnostni vzrok nasproti kaka še obvezna razsodba, ki jo je izreklo isto ali katero drugo sodišče. Določbe 1. in 3. odstavka morajo se uporabljati tudi takrat, kadar se je pričela stvar, ki ni predmet nespornega sodstva, pred sodiščem v nespornem postopanju.

Opomba: Glej §§ 239, 240, 261, 471 točka 1 in 6, 475, 477 točka 6, 478, 494, 503 št. 1 civ.-pravd. reda.

§ 43.

Ako se smatra prizvano sodišče iz drugih nego v § 42 navedenih razlogov nepristojnim (§ 41 odst. 2) odbije se tožba uradoma. Čem pa se je določil na tožbo narok za ustno razpravo, sme se sodišče izreči nepristojnim le takrat, kadar je zglasil toženec o pravem času prigovor nepristojnosti ali kadar se sodišče po določenih pričujočega zakona celo po izrečnem dogovoru strank ne more storiti pristojnim za odnosno pravno stvar.

Ta izrek stori se sklepom.

Opomba: Glej §§ 230, 239, 240, 261, 435 in 440 civ.-pravdn. reda.

§ 44.

Ako je za pravno kako stvar v nesporno sodstvo spadajočo, nadalje v eksekucijskem postopanju, v postopanju ob izdavanju začasnih odredb in v konkurznem postopanju, pristojno drugo nego-li nastopljeno sodišče, izreci le to v vsakem stanju postopka uradoma ali na pred-

log sklepom svojo nepristojnost in odstopi pravno stvar pristojnemu sodišču, v kolikor mu je isto določiti mogoče po razmerah posameznega slučaja.

Ta odstopni sklep, ki se stori brez predhodne ustne razprave, mora se strankam naznaniti.

Sodišče, ki je izreklo svojo nepristojnost, ne da bi storilo sklep na odstop, sme do časa, dokler njegov izrek ne dobi pravne moči, vkretniti vse odredbe, ki so potrebne v varstvo javnih koristi ali v zavarovanje strank ali v svrhu postopanja.

§ 45.

Odločeb zbornega sodišča prve instance o stvarni svoji pristojnosti ni smeti izpodbijati s razloga, ker je za pravno stvar osnovana pristojnost okrajnega sodišča.

Isto tako ne sme se izpodbijati odločeb okrajnega sodišča ali posebnega okrajnega sodišča za trgovinske in pomorske stvari, nahajajočega se v okolišu tega okrajnega sodišča z razloga, ker spadajo pravne stvari namesti pred okrajno sodišče za trgovinske in pomorske stvari pred obče okrajno sodišče ali ker spadajo namesti pred obče okrajno sodišče, v področje okrajnega sodišča za trgovinske in pomorske stvari.

§ 46.

Ako je nepristojnost kakega sodišča pravomočno izrečena na temelji določil o stvarni pristojnosti sodišč, obvezuje ta odločba vsako

sodišče, pred katerim se začenja pravna stvar pozneje.

Temeljem odločbe okrajnega sodišča, ki se je izreklo obzirno na vrednost spornega predmeta nepristojnim, more se izročiti pravno stvar že pred pravomočnostjo te odločbe zbornemu sodišču prve stopnje s nasledkom, da ostane odločba okrajnega sodišča gledè pristojnosti merodajna za zorno sodišče prve stopnje, dokler se pravomočno ne izpremeni v viši instanci.

Isto načelo mora obveljati, kedar odstopi pravno stvar trgovinsko sodišče ali senat, ki je poklican vršiti trgovinsko in pomorsko sodstvo ali sodstvo v rudarskih rečeh z razloga, ker njemu ne pripada, sodišču ali senatu, ki mora izvrševati občno sodstvo, ali ako se je izreklo slednje imenovano sodišče ali starešinjstvo nepristojnim, oziraje se na določbe §§ 51 in 53 pričujočega zakona.

Spori gledè pristojnosti med tuzemskimi sodišči.

§ 47.

Spore gledè pristojnosti za določeno kako pravno stvar med raznimi sodišči prve stopnje, rešuje tem sodiščem najbliže skupno nadrejeno više sodišče.

Odločuje se sklepom na predlog stranke ali vsled naznanila, ki ga stori ktero prizadetih sodišč. Odločbo je izdati brez predhodne ustne razprave; vendar pa sme sodišče pred odločbo zahtevati, da mu sodišča, ki so se izrekla v pravni stvari pristojnimi ali nepristojnimi in

stranke v izjavah potrebno v pojasnijo, v katero svrhu se naj določi neki rok.

Odločbo, ktere ni moči izpodbijati z nobenim pravnim sredstvom, mora strankam priobčiti sodišče, ki se je določilo pristojnim.

V odločanje poklicano više sodišče sme vkreniti vse odredbe, ki so se pokazale med časom potrebne, da se varujejo javne koristi ali zavarujejo stranke ali svrha postopanja.

Spori gledè pristojnosti z inozemskimi oblastvi.

§ 48.

Spore med tuzemskimi sodišči z inozemskimi sodišči ali oblastvi gledè pristojnosti prijaviti je pravosodnemu ministru. Do njegove izjave, kako se je vesti tuzemskim sodiščem, da je primerno odnošajem z drugimi državami, naj se omejujejo tuzemska sodišča na to, da vkrenejo v pravni zadevi odredbe, ki so se pokazale silno potrebne, da se varujejo javne koristi ali da se zavarujejo stranke ali svrha postopanja.

Izjava pravosodnega ministra je za tuzemska sodišča obvezna.

Opomba: Glej § 57 in 63 civ.-pravdn. reda.

Drugi del.

O sodni oblasti v spornih rečeh.

Prvi razdelek.

Stvarna pristojnost.

Okrajna sodišča.

§ 49.

Pred okrajna sodišča spadajo:

1. Spori o imovinskopravnih zahtevah vštrevši spore spadajoče v mandatno postopanje, kedar ne presega sporni predmet v denarju ali denarni vrednosti zneska pet sto goldinarjev in ako niso ti spori po svoji lastnosti ne gledè na vrednost spornega predmeta odkazani na zborna sodišča prve stopnje.

Ne gledè na vrednost spornega predmeta:

2. Spori radi očetovstva nezakonskemu otroku in o dolžnostih, ktere ima po zakonu nezakonski oče nasproti materi in otroku;

3. spori o določanju in vravnavanju zemljiščnih mej, ter spori o služnosti stanovanja in o preživitkih (podavkih);

4. spori radi močene posesti, ako meri tožbin zahtevk le na varovanje in obnovitev poslednjega dejanskega stanja posesti;

5. vsi spori iz najemno-zakupnih pogodb in pa iz pogodbe imenovane v § 1103 obč. drž. zak., ako se isti ne tičejo niti veljavnosti take pogodbe niti plačila najemnine, nadalje spori

gledè odpovedi, izročitve in prevzetbe v zakup ali v najem vzetih ali po § 1103 obč. drž. zak. v rabo prepuščenih rečij in spori zastran zadržavanja premičnin, ktere je najemnik ali zakupnik seboj prinesel ali drugih rečij, ki jamčijo zakupovalcu za varnost zakupnine;

6. spori iz služabnih ali mezdnih pogodeb med službodajniki in posli ali drugimi osebami, ki so v služabnem razmerju in spadajo k družini službodajnikov, spori med kmetijskimi gospodarji in gozdarji ter njihovimi kmetijskimi ali gozdarskimi pomožnimi delavci ali dninarji, potem spori med posestniki rudnikov in vsemi drugimi delodajalci in pri njih delajočimi poslovodci, pomočniki, delavci in učenci in pa spori iz služabnega razmerja mornarjev, na kolikor niso odtegneni vsi ti spori pristojnosti rednih sodišč;

7. spori med lastniki ladij, brodniki, plavci, vozniki ali gostilničarji in njihovimi naročevalci, popotniki in gosti gledè dolžnostij, ki izvirajo iz teh razmer;

8. spori radi živinskih napak.

V delokrog okrajnih sodišč spadajo tudi odredbe zastran sodnih odpovedij rabokupnih pogodeb o predmetih imenovanih pod točko 5, izdavanje nalogov na izročitev ali prevzetbo takih rabokupnih predmetov in provedba dokazov v pomorskih nezgodah.

Opomba ad 1. O določanju denarne vrednosti tožbinega glej § 54 do 59 t. z. Tožbe do zneska ali denarne vrednosti 50 glđ. velja postopanje v malotnih re-

čeh § 448 do 453 civ.-pravd. reda. V mandatnem postopanju § 548 do 554 civ.-pravd. reda kompetentna so okrajna sodišča do zneska po 500 gld. Izjeme § 600 do 602 civ.-pravd. reda in §§ 51, 52 in 53 t. z.

ad 2. Glej člen XVI. uvodn. zak. o pozakovitvi nezakonskega otroka per subsequens matrimonium po smrti očeta in § 113 t. z.;

ad 3. glej § 850 do 853, 521 in 522 obč. drž. zak. in § 81 t. z.;

ad 4. glej §§ 339 do 346 obč. drž. zak., §§ 454 do 460 civ.-pravdn. reda in §§ 81, 82 n 92 t. z.;

ad 5. glej §§ 560 do 576 civilno-pravd. reda in § 83 t. z.;

ad 6. spori med službodajalci in posli, med obrtniki ali fabrikanti in njihovimi pomočniki, učenci in drugimi pomožnimi delavci, ki izvirajo iz služabnega razmerja spadajo pred politične oblasti dokler služabno razmerje traje in še 30 dnij, potem ko se je nehalo, glej naredbo minist. za notranje stvari od 7. decembra 1856 št. 224 drž. zak.; isto velja glede sporov med kmetijskimi gospodarji in gozdarji in njihovimi hlapci, pomagači in dninarji, med lastniki rudnikov in rudarji, glej naredbo ministerstva za notranje stvari od 15. marca 1860 št. 73; obrtn. zakon od 14. maja 1869 št. 63 drž. zak. in § 87 novele k obrtn. zakonu od 8. marca 1885 št. 22 drž. zak.; kedar stopi v veljavo zakon od 27. novembra 1896 št. 218 drž. zak. (1. juli 1898) o obrtnih sodiščih gredo spori med obrtniškimi gospodarji in njihovimi delavci, ter spori med pomožnimi delavci samimi, ki izvirajo iz delavskega, učnega in mezdnega razmerja, v kolikor ni pristojno obrtno sodišče, v smislu § 37 in zak. pred okrajna sodišča brez razločka, če se začenanjo dokler to razmerje še traje ali poznej in negledè na vrednost spornega predmeta. Glej tudi § 27 viničarskega reda za Štajersko od 2. majnika 1886 št. 26 dež. zak., vsled kterega spadajo spori med vinarji in viničarji, ki izvirajo iz služabnega razmerja, dokler isto traje in 14 dnij potem, ko se je nehalo pred občinskega predstojnika tiste občine, v kateri leži vinograd;

ad 7. glej § 52, 90 in 98 t. z.;

ad 8. glej §§ 922 do 934 obč. drž. zak.

Nadalje primeri §§ 64, 65, 384 in 589 civ.-pravd. reda in člen XXII. uv. zak. k civ.-pravd. red, §§ 4, 5, 17, 35 do 38, 368 in 387 eks. reda.

Zborna sodišča prve stopnje.

§ 50.

Pred zborna sodišča prve stopnje spadajo vsi državljanski pravni spori, ki niso odkazani na okrajna sodišča.

Izključno pristojna so zborna sodišča prve stopnje za sledeče oznamovane pravne spore.

1. za spore o priznavi ali izpodbijanju zakonskega rodú;

2. za spore o nedogovorni ločitvi, o razvezi ali razveljavi zakona;

3. za vse spore izvirajoče iz medsebojnega razmerja zakoncev ali iz razmerja med stariši in otroci, v katerih ne gre edino le za imovinske pravice in v kolikor se te ne morajo reševati po predpisih zakona v nespornem postopanju;

4. za spore, tikajoče se nasledstva v fidejkomis ali drugih terjatev, ki izvirajo iz fidejkomisnega razmerja;

5. fevdni spori.

Opomba: ad 1. Glej §§ 156 do 159 obč. drž. zak.; ad 2. glej dvorni dekret od 23. avgusta l. 1819. št. 1595 zb. j. z., ki ostane vsled člena I. uvodn. zak. k civ.-pravdn. redu še v veljavi za postopanje; za dogovorno ločitev ali razvezo zakona kompetentno je okrajno sodišče, glej § 114 t. z., glej subsidiarno pristojnost § 100 t. z. sicer pa § 76 t. z.; ad 3. §§ 1220, 1221 obč. drž. zak.; ad 4. § 78 t. z. glej tudi § 79 t. z. in člen XIV.

uvod. zak. in člen XI. št. 5 uvod. zak. za civ.-pr. red
 §§ 19, 82, 106, 373 in 375 eks. reda.

Trgovinska sodišča.

§ 51.

Pred samostalna trgovinska ali trgovinsko-pomorska sodišča spadajo, ako znaša sporni predmet v denarju ali v denarni vrednosti več nego pet sto goldinarjev:

1. spori iz trgovinskih poslov izvirajoči, kedar gre tožba zoper trgovsko družbo ali zoper trgovca, katerih firma je vpisana v trgovinski register, ali zoper registrovano pridobitno in gospodarstveno zadrugo in je posel na toženčevi strani trgovinski posel;

2. spori iz trgovinskih stvari, ki se omenjajo v § 39 uvodnega zakona za trgovinski zakon od 17. decembra 1862, št. 1 za l. 1863 drž. zak.;

Ne gledè na vrednost spornega predmeta spadajo pred trgovinsko sodišče ali pred trgovinsko-pomorsko sodišče:

3. spori, ki izvirajo iz meničnih poslov;

4. spori iz pravnih razmer, ki se nanašajo na varovanje in rabo znamenek, vzorcev, obrazcev (modelov) ali privilegij;

5. spori iz poslov, ki se nanašajo na pomorske ladje in pomorsko vožnjo, ter spori iz vseh drugih pravnih razmerij, ki jih je presojati po zasebnem pomorskem pravu, na kolikor se ne uporabljajo določbe § 49 št. 5 do 7.

Kjer ni samostalnega trgovinskega ali trgovinsko-pomorskega sodišča, izvršujejo sodstvo

v vseh zgoraj imenovanih pravnih sporih trgovinski senati na okrožnih in deželnih sodiščih.

Opomba: Glej člen 271, 272, 273, 274 trg. zak. in § 39 uvodn. zak. za trgov. zak., člen VI. št. 2 uvodn. zak. za sodni prav. in zakon od 5. marca l. 1869. št. 27 drž. zak. Pred trgovinska sodišča spadajo tudi borzni opravki § 12 in 14 zak. od 1. aprila 1875 št. 67 drž. zak., ako stvar ne spada pred borzno razsodišče; glej člen XII. in sledeče uvodn. zak. za civ.pravd. red; nadalje opravki v skladnicah § 6 zak. od 28. aprila l. 1889. št. 64 drž. zak. Glede varovanja in rabe znamk glej zakon od 6. januarja 1890. l. št. 19 drž. zak.; vzorcev ces. pat. 7. decembra 1885 št. 237 drž. zak. glede varovanja iznajdb (patentov) zak. od 11. januarja 1897. l. št. 30 drž. zak. in privilegij ces. pat. od 15. avgusta 1852 št. 184 drž. zak.; glej tudi člen XXIII. odst. 2 in člen XXV. odst. 2 uvod. zak. za civ.pravd. red.

§ 52.

V krajih, kjer je samostalno trgovinsko ali trgovinsko-pomorsko sodišče, spadajo spori iz opravil in pravnih razmerij v § 51 št. 1 in 2 imenovanih pred okrajna sodišča za trgovinske in pomorske stvari, ako sporni predmet v denarju ali denarni vrednosti ne znaša več, nego pet sto goldinarjev.

Takisto spada v takih krajih v delokrog okrajnih sodišč za trgovinske in pomorske stvari razsojevanje sporov, ki izvirajo iz najema ladje, iz služabnega razmerja moštva na lajdah in iz pomorskih tovornih poslov (§ 49 št. 5 do 7) in provedba dokaza o pomorskih nezgodah.

V istem obsegu so pristojna za izvrševanje sodstva v spornih stvareh posebna okrajna so-

dišča za trgovinske in pomorske reči, ktera se morebiti ustanové v drugih krajih.

Opomba: Glej člen VIII. točka 2 uvodnega zak. in člen XXVIII. točka 1 uvod. zak. za civ.-pravdni red.

Spori v stvareh rudarstva.

§ 53.

Pred rudarskopravne senate na okrožnih in deželnih sodiščih, ki se naj imenujejo naredbenim potom, gredo spori tičoči se rudarstva, na kolikor isti ne spadajo po § 49 št. 1, potem št. 3 do 6 pred okrajno sodišče.

Dalje negledè na vrednost spornega predmeta spori:

1. o tožbah, s kterimi se tožuje za stvarno kako pravico do predmetov rudniške lastnine in do njenih vrh zemlje ležečih delov ter do rudniških pritiklin ali s kterimi se hoče doseči odprava take pravice;

2. o rabi predmetov oznamovanih pod št. 1;

3. o priletnosti polja ob podelitvah rudnikov;

4. o pozivu za omejitev rudniškega polja kako naj jama leži in se omeji z določenimi mejniki;

6. o lastnini ali o rabi jamskih vôd.

7. o razmerji, urejenem po rudarskih zakonih med lastniki rudnikov med seboj, in pa med njihovimi uradniki in pooblaščenci, potem med posestniki drugih nepremičnin;

8. o upravi in računovodstvu med rudnikarji in njihovimi uradniki in pooblaščenci gledè obrata rudnika in njegove pritikline;

9. o družbenih pogodbah gledè na obrat, rabo in uporabo skupnih rudnikov;

10. o razmerji, urejenem po rudarskih zakonih med rudarskimi družbami in rudarskimi sodružniki.

Vrednost spornega predmeta.

§ 54.

V preračunanje vrednosti spornega predmeta, ki je merodajno za pristojnost, je odločilen čas, ob katerem se je vložila tožba.

Na prirast, plodove, obresti, škode in troške, ki se zahtevajo zraven, se ni ozirati ob preračunanju vrednosti.

Opomba: Glej §§ 226, 236 civ.-pravd. reda.

§ 55.

Več terjatev, ki jih zahteva v tožbi posamezna stranka ali pravdni družniki, mora se sošteti. Ako se zahteva le del glavne terjatve, merodajen je skupni znesek še neporavnane glavne terjatve. Kedar se zahteva prebitek, ki sledi, če se primerjajo terjatve obeh strank, ktere ima druga proti drugi, tedaj odloča skupni znesek terjatev, ktere je naznanil tožitelj, da vtemelji zahtevani prebitek.

§ 56.

Ako je izrekel tožitelj, da je voljen namesti zahtevane stvari sprejeti določeno vsoto v denarju ali če je stavil alternativni zahtevek, da se mu prisodi neka vsota v denarju, mero-

dajna je v presojanje pristojnosti v tožbi napovedana denarna vsota.

V vseh drugih slučajih, v katerih je vrednost spornega predmeta, ki ne zapopada denarnega zneska, važna za določenje pristojnosti, mora napovedati to vrednost tožitelj v tožbi. To velja zlasti tudi o tožbah na poistinitev.

Kedar se ustanavlja vrednost spornega predmeta, ni odštrevati nasprotnih dolžnosti, ktere morebiti zadevajo tožitelja.

§ 57.

V sporih, katerim predmet je le zavarovanje terjatve ali zastavna pravica, merodajen je za določitev vrednosti spornega predmeta znesek terjatve ali vrednost zastavljenega predmeta, če je ta manjše vrednosti.

§ 58.

Za vrednost pravice, vsled ktere kdo prejema obresti, prihodke, plodove in druge se ponavljajoče dohodke in dajatve šteje se, če pravica traja vedno, dvajseterni, če traja nedoločen ali na dobo življenje omejeni čas, deseterni znesek letne dajatve, če pa traja določen čas, celi znesek prihodnjih prejemkov, toda v nobenem slučaju ne več, nego dvajseterni znesek letne dajatve.

Kedar je sporen obstanek kakega zakupnega ali najemnega razmerja, jemlje se za določitev vrednosti znesek najmovine (zakupnine), ki spada na celo sporno dobo.

§ 59.

V tožbah, ki grejo na opravilo del ali drugih osebnih storitev, dalje nato, da naj kdo kaj prenaša ali opusti, da naj izrazi svojo voljo, jemlje se za vrednost spornega predmeta po tožitelju napovedana visokost njegovega interesa.

§ 60.

Ako se je cenila v tožbi, vloženi na zbornem sodišču prve stopnje, vrednost spornega predmeta v smislu § 56 odst. 2 previsoko in če se zdi ob enem verjetno, da ob pravilni cenitvi spornega predmeta slednji ne bi dosegel vrednostne meje, ki je merodajna za pristojnost zbornega sodišča, sme odrediti sodišče uradno pozvedbe, ki se mu zde potrebne za presojo resničnosti gledè napovedane vrednosti in zlasti zaslišati stranke, provesti ogled in ako se brez znatnih troškov in posebne zamude da storiti, tudi po veččakih presoditi. Če potrebno, more se to zgoditi tudi že prej, nego se določi ustna razprava.

Za vrednost zemljiškemu ali hišnemu davku podvržene nepremičnine vzeti je oni znesek, ki se vpošteva za davčno cenilno vrednost v odmerjanju pristojbin.

Ako mora po izhodu takih dokazovanj zborna sodišče sporno stvar odstopiti okrajnemu sodišču, mora trpeti in povrniti tožitelj troške, ki so narasli po teh poizvedbah in dokazovanjih.

Izvemši v prvem odstavku napominani slučaj obvezuje v tožbi izrečena vrednost spor-

nega predmeta gledè pristojnosti tako sodišče kakor nasprotnika.

Izpodbijanje pristojnosti civilnega, trgovinskega ali rudarskoprnega senata.

§ 61.

Ako se je v pravdi, razpravljani pred civilnim senatom okrožnega ali deželnega sodišča predlagalo, da se napoti pravna stvar pred trgovinski ali rudarskoprnvi senat istega zbornega sodišča (prigovor nepristojnosti) in sodišče meni, da je temu predlogu ugoditi še pred sklepom razprave v glavni stvari, in se po stanju razprave kaže primernost take odredbe, more isto ob enem z odločbo o prigovoru nepristojnosti skleniti, da namesto enega senatovega člana precej vstopi strokovnjaški prisednik in se razprava pred tako predrugačenim senatom takoj dovrši.

To isto, namreč, da se nadomesti strokovnjaški prisednik po sodniškem uradniku, more se zgoditi, ako se je prigovarjalo nepristojnost trgovinskega senata ali senata poklicanega v izvrševanje rudarskega sodstva iz razloga, ker spada pravna stvar pod občno sodno oblast.

V teh slučajih ne izdaja se odločba o prigovoru nepristojnosti posebe, ampak vsprejeti se mora v rzsodbo, ki se izreče po sklepu razprave v glavni stvari.

§ 62.

Ako si je sodišče v slučajih napominanih v § 61 pridržalo odločbo o prigovoru nepristoj-

nosti svojemu izreku, ki ga izdá po sklepu razprave v glavni stvari, sme predsednik k razpravi privzeti za dopolnilnega sodnika ali strokovnjaškega prisednika ali sodniškega uradnika, odgovorno temu, kako napotilo se je zahtevalo, ali na trgovinski ali rudarskopravni ali na civilni senat. Če je potem senat, pred katerim je bila razprava določena, na podlagi razpravnih podatkov spoznal, da je opravičen prigovor nepristojnosti, mora vstopiti za dopolnilnega sodnika privzeti strokovnjaški prisednik, ako spada pred civilnim senatom razpravljena pravna stvar pred trgovinski ali rudarskopravni senat, namesto enega člena dotičnega senata, da sodi v glavni stvari. V pravnih pa, ki spadajo pred civilni senat, mora vstopiti sodniški uradnik, ki se je vdeležil razprave kakor dopolnilni sodnik, namesto strokovnjaškega prisednika v senat, ki je bil prvotno za razpravo poklican. Zoper te sklepe ni dovoljen noben praven lek posebe.

Spremembo v sestavi senata in pa imena členov senata, ki so v resnici sodelovali ob sklepanju sodbe, treba je v tem slučaju dati na znanje, kedar se sodba razglaša.

Tisti člen senata, ki je stopil vsled prigovora nepristojnosti pred razsodbo v glavni stvari po sklepu sodišča iz senata, ne sme se vdeleževati na posvetovanju in glasovanju o sodbi. On je pa vendar dolžan, dati v treh dneh predsedniku na znanje svoje mnenje o razsodbi pravne stvari v posebnem pismenem odpravku. Ta votum je priložiti zapisniku o posvetovanji.

Opomba: Glej § 64 t. z.

§ 63.

Določbe §§ 61 in 62 uporabiti je tudi tedaj, kedar se je oglasil prigovor nepristojnosti gledè kake pravne stvari, vložene na samostalnem trgovinskem ali trgovinsko-pomorskem sodišču z razloga, da spada pravna stvar pred okrožno ali deželno sodišče, poklicano v izvrševanje splošnega sodstva.

Ako smatra trgovinsko sodišče ali pa trgovinski ali rudarsko-pravni senat okrožnega ali deželnega sodišča pravno stvar, došlo pred se za stvar splošne sodne oblasti, vkreniti je v §§ 61 in 62 napominane odredbe uradno.

§ 64.

Kedar se izpodbija sodba, izrečena v smislu § 62 v pričo dopolnilnega sodnika, radi nepristojnosti sodišča, a više sodišče meni, da je senat, pred katerim je razprava bila določena, v resnici bil pristojen v razsojanje stvari, tedaj se vendar ni dalje ozirati na nepristojnost, ako bi bil tudi tisti člen senata, ki je pred konечно odločbo stopil iz senata, po vsebini svojega spisom priloženega votuma pravno stvar tako razsodil, kakor se je zgodilo v izpodbijani razsodbi.

Drugi razdelek.

Krajevna pristojnost.

Splošna pristojnost.

§ 65.

Vse tožbe, za ktere ni osnovana posebna podsodnost pred katerim drugim sodiščem, vla-

gati je na stvarno pristojnem okrajnem sodišču ali na zbornem sodišču, na katerem ima toženec svojo splošno podsodnost.

Opomba: Primeri odločbe §§ 64 št. 4 in 65 odst. 1 civ.-pravd. reda glede ubogih strank, nadalje člen VI. št. 5 uvodnega zak. in člen 315 trgov. zak. ter §§ 33, 35, 36 in 37 eks. reda.

§ 66.

Splošna podsodnost osebe določuje se po njenem prebivališču. Prebivališče kake osebe je tisti kraj, v katerem se je naselila v očitnem ali iz okolnost razvidnem namenu, da bo tam stalno prebivala.

Če ima kaka oseba svoje prebivališče v okoliših več sodišč, osnovana je njena splošna podsodnost v vsakem teh sodišč. Tožitelju dano je v takem slučaju na izbiro, na katerem koli izmed različnih sodišč hoče vložiti tožbo.

Opomba: Glej §§ 102, 103 in 122 t. z.

§ 67.

Za osebe, ki nimajo prebivališča niti v ozemlju, za katero velja ta zakon, niti kje drugje, osnovana je splošna podsodnost v kraju njihovega vsakokratnega bivanja v tuzemstvu. Ako takega bivališča nimajo, ali če v tuzemstvu ni znano, tedaj se sme te osebe tožiti radi vseh dolžnostij, osnovanih za časa njihovega bivanja v tuzemstvu ali ki se morajo tukaj izpolniti, na sodišču poslednjega prebivališča ali bivališča, katero so imele v tuzemstvu.

§ 68.

Za osebe, ki so v aktivni vojaški službi, za osebe vojnega pomorstva in deželne brambe vstevši tudi vse v vojaški upravi aktivno služee vojaške osebe in končno za vse aktivno služee osebe orožništva velja gledé podsodnosti kraj posadke (garnizije) za prebivališče.

Tako osnovana podsodnost traja v slučaju, da menjajo garnizijo do časa, ko so dospeli v novo garnizijo.

Pri vojaških osebah, ki niso v tuzemstvu, velja ob določevanju podsodnosti za njihovo prebivališče poslednji posadni kraj tistega vojaškega oddelka, kteremu one pripadajo ali pa poslednji tuzemski posadni kraj teh vojaških oseb.

Opomba: Glej § 73 t. z.

§ 69.

Avstrijski državljani, ki so uradniki ali služabniki avstrijske države ali avstro-ogerske monarhije v stalni uradni službi in prebivajo zunaj ozemlja, za katero velja ta zakon, ohranijo svojo splošno podsodnost, katero so imeli v ozemlju veljavnosti tega zakona. Ako ta le ni osnovana ali če se ne da izvedeti, tedaj velja za iste splošna podsodnost na Dunaju in sicer v okolišu tistega okrajnega sodišča, v kterem ima svoj sedež c. in kr. ministerstvo za vnanje stvari.

Opomba: Glej § 73 t. z.

§ 70.

Splošna podsodnost zakonskega moža velja tudi za njegovo zakonsko ženo, da si bi ona

bila še pod varstvom, ako njuni zakon ni sodno razločen ali vsled smrti moža razvezan.

Ako je zakonski mož svoje prebivališče v ozemlju veljavnosti tega zakona popustil, svojo ženo pa zapustil v tuzemstvu, velja za njo njeno stalno bivališče za splošno podsodnost dotlé, dokler se njeni zakonski mož ni nastanil zopet v ozemlju, za katero velja ta zakon.

§ 71.

Splošna podsodnost očetova je tudi podsodnost za njegove očetovski oblasti podvržene zakonske otroke, za pozakonjene ali posinovljene (adoptirane) otroke; pod to podsodnostjo ostanejo isti tudi še potem, ko je očetovska oblast nehala ali se razveljavila in do tedaj, dokler niso dosegli pravice, da sami svobodno upravljajo svojo imovino.

§ 72.

Nezakonski otroci so podvrženi splošni materni podsodnosti; to podsodnost ohranijo še tudi po materni smrti dotlé, dokler niso dosegli pravice, da sami svobodno upravljajo svojo imovino.

Otroci, ki se nahajajo v oskrbi na troške kakega javnega zavoda, kateri je ob enem poklican jih po zakonu zastopati, bodisi, da so v zavodu samem ali zunaj, podvrženi so za dobo, dokler ta oskrba traja, splošni podsodnosti tega zavoda.

Opomba: Glej člen VI. uvodnega zak. za sodni pravilnik.

§ 73.

Splošna podsodnost, določena za kako vojaško osebo po njenem garnizijskem mestu, razteza se na ženo in otroke te osebe le tedaj, kedar živijo tile z vojaško osebo v skupnem domačem gospodarstvu. Inače določuje se splošna podsodnost za te osebe po kraju, v katerem stalno prebivajo.

Isto velja za ženo in otroke v § 69 navedenih oseb.

§ 74.

Splošna podsodnost erarja ali ktere dežele, določa se po sedežu javnega organa, ki je po v to veljavnih predpisih poklican, da zastopa erar ali deželo v sporni stvari. Splošna podsodnost občine ravna se po sedežu občinskega predstojništva.

Opomba: Glej člen IV. št. 1 in 2 uvodnega zak. za civ.-pravdni red.

§ 75.

Splošna podsodnost javnih trgovinskih družeb, komanditnih družeb, delniških družeb, za drug, rudarskih družeb, javnih zakladov in korporacij, cerkev, prebend, ustanov, zavodov ustanovljenih za javne namene, imovinskih sklad, društev in drugih pravnih oseb, ki ne spadajo med fizične osebe in na ktere se ne ozirajo določbe § 74, določuje se po njihovem sedežu, na kolikor ni ustanovljeno ničesar drugega, kar bi bilo v obče za vse obvezno. Ako je dvomljivo, velja za sedež kraj, kjer se vodi uprava.

Kedar mora za katero teh pravnih oseb nastopati zastopnik erarja ali dežele ali kedar je pravna oseba podrejena občinski upravi, presoja se splošna podsodnost po določitih § 74.

Posebne podsodnosti.

1. Izključne.

Zakonske stvari.

§ 76.

Tožbe na ločitev, razvezo ali razveljavbo zakona, ter tožbe radi vseh iz zakonskega razmerja izvirajočih zahtev, ki niso čisto pravoimovinske, spadajo pred sodišče, v čegar okolišju sta imela zakonca svoje poslednje stanovališče.

Opomba: Glej § 50 št. 2 in 3 t. z.

Zapuščinske stvari.

§ 77.

Podsodnost za tožbe, s katerimi se iztožujejo dedinske pravice ali terjatve iz volil ali drugih naredeb za slučaj smrti, in pa za tožbe zapuščinskih upnikov iz terjatev do zapustnika ali dediča kakor takega se določuje, dokler se ni izdalo prisojilo, po sedežu sodišča, pred katerim se o zapuščini razpravlja.

Tožbe, katerim predmet je delitev dedšine, spadajo pred ono sodišče, pred katerim teče zapuščinska razprava. Ta podsodnost ostane veljavna tudi po pravomočnem prisojilu zapuščine.

Fidejkomisne in fevdne stvari.

§ 78.

Zbornim sodiščem prve stopnje dodeljene tožbe v fidejkomisnih stvareh spadajo pred ono zborna sodišče, katero izvršuje sodno oblast v nespornih fidejkomisnih stvareh na prvi stopnji.

Tožbe v fevdnih stvareh, za katere ne obvelja v § 77 napominana podsodnost, morajo se vlagati, ako je fevd podeljen po deželnem vladarju in se spora vdeležuje fevdni gospod, na zbornem sodišču prve stopnje, v čegar okolišu ima fevdni urad svoj sedež, izven tega slučaja pa na onem zbornem sodišču prve stopnje, v čegar okolišu leži fevd.

Tožbe sodnikov in tožbe zoper sodnike.

§ 79.

Tožbe zoper osebe, katere so nameščene za posamne sodnike na okrajnem sodišču, ki je po določilih o stvarni in krajevni pristojnosti poklicano v razpravljanje in razsojanje, spadajo pred okrožno ali deželno sodišče, v čegar okolišu je okrajno sodišče. Tožbe zoper načelnika zbornemu sodišču prve stopnje, katere bi spadale pred to zborna sodišče ali pred katero okrajno sodišče ležeče v njegovem okolišu, vlagati je na katerem koli izmed zbornih sodišč prve stopnje, katerih okoliš meji neposredno na okoliš prvoimenovanega zbornega sodišča.

Isti predpisi naj se uporabljajo, kedar toži posamen sodnik, za čijega tožbo bi bilo samo

na sebi pristojno okrajno sodišče, kjer on deluje, ali kedar nastopa za tožitelja načelnik zbornemu sodišču prve stopnje v kaki pravni stvari, ki je odkazana po določilih tega zakona zbornemu sodišču, kateremu je sam načelnik, ali pa kateremu okrajnemu sodišču v okolišu zbornega sodišča.

Opomba: Glej člen XIV. uvodnega zakona.

Tožbe na povrnitev škode, storjene vsled žalitve pravic po sodniških uradnikih.

§ 80.

Podsodnost za tožbe, s katerimi se poteguje za povračila iz žalitev pravic, storjenih po sodniških uradnikih v izvrševanju njihovega uradnega delovanja, se določuje po sedežu sodišča, po katerem ali po čegar uradnikih se je provzročila pravna žalitev.

Opomba: Glej člen VI. št. 4 in zakon od 12. julija l. 1872. št. 112 drž. zak.

Spori radi nepremičnine.

§ 81.

Tožbe, po katerih se zahteva stvarna pravica do nepremične reči, prostost od take pravice ali njeno razveljavljenje, tožbe radi razdelitve, popravljenja mej ali radi motenja posesti spadajo pred sodišče, v čegar okolišu je nepremična reč.

Ako se tiče tožba zemljiške služnosti ali stvarnega bremena, odločuje lega služnega ali obremenjenega zemljišča.

Spori radi motenja v vodnopравни posesti.

§ 82.

Spori radi motenja posesti (§ 49 št. 4) pravic do vode, spadajo pred sodišče, v čegar okolišu se je motenje prigodilo.

Rabokupni spori.

§ 83.

V § 49 št. 5 napominani rabokupni spori spadajo pred sodišče, v čegar okolišu leži rabokupni predmet.

To sodišče je pristojno tudi v izdavanje v poslednjem odstavku v § 49 napominanih naredeb in nalogov v rabokupnih stvareh.

Ako stvar leži v različnih okoliših.

§ 84.

Ako leži stvar v okoliših več sodišč, tedaj je v vseh slučajih, v katerih podsodnost odločuje stvarna lega, tožitelju dano na izbiro, da vloži svojo tožbo na katerem koli teh sodišč. Isto velja, kedar je ozirno na meje raznih sodnih okrajev dvomljivo, katero izmed več sodišč je šteti po kraju stvarne lege za pristojno.

Kedar se je v eni tožbi združilo več zahtev, ktere bi spadale po zgornjih določilih gledè na stvarno lego, na katero se ozirajo, pred različna sodišča, sme tožitelj po izbiri vložiti tožbo na vsakem izmed teh sodišč.

Opomba: Glej § 102 t. z.

Izdeželske osebe.

§ 85.

Predpisi o izključni podsodnosti gledè na lego nepremične stvari (§ 81) in pa o podsodnostih, napominanih v §§ 82 in 83 uporabljajo se tudi za izdeželske osebe in pa za tiste osebe, ktere imajo svojo podsodnost pred verhovnim dvornim maršalstvom.

Opomba: Glej člen III. in IX. uvodnega zakona za sodni pravilnik.

2. Izbirne podsodnosti.

Podsodnost pravičnega kraja.

§ 86.

Osebe, ktere bivajo v kakem kraju pod okolnostmi, ki po svoji lastnosti kažejo na daljšo trajnost bivanja, zlasti posli, ročni ali tovarniški delavci, obrtni pomočniki ali učenci, dijaki ali šolarji in kterim dohaja pravična zmožnost, smejo se radi imovinskopravnih terjatev tožiti na sodišču kraja, kjer prebivajo.

Ta določba velja tudi za vojaške osebe, ktere si ne morejo osnovati stalnega prebivališča, na tak način, da stopi namesto sodišča prebivalnega kraja sodišče posadnega (garnizijskega) kraja (§ 68).

Naselbinska podsodnost.

§ 87.

Če imajo lastniki rudnikov, tovarnic, trgovinskih ali obrtnih podjetij izven podjetnikovega

sedeža posebne naselbine, smejo se tožiti v spornih pravnih stvareh, ki se nanašajo na te naselbine, na sodišču onega kraja, v katerem se nahaja naselbina.

Osebe, ki gospodarijo na posestvu s prebivalnimi ali gospodarskimi poslopji kakor lastniki, uživalci ali zakupniki ali ki imajo za gospodarjenje svoje oskrbnike, smejo se tožiti radi vseh pravnih razmer, ki se nanašajo na gospodarstvo tega posestva, na sodišču, v čegar okolišu leži posestvo.

Podsodnost krajevne izpolnitve.

§ 88.

Na poistinitev veljavnosti ali neveljavnosti kake pogodbe, na njeno izpolnitev ali razveljavljenje in pa na odškodovanje radi nedovršene izpolnitve ali radi nepravilno dovršene izpolnitve, sme se tožiti na sodišču tistega kraja, na katerem mora po pismenem dogovoru stranek toženec izpolniti pogodbo; a dogovorjeno mora biti, da je z osnovo kraja izpolnitve, osnovana tudi pravica, tožiti na tem kraju.

Med osebami, ki izvršujejo trgovinsko obrt, osnuje se podsodnost krajevne izpolnitve tudi s tem, da se je sprejela brez graje ob enem z blagom ali še pred prihodom doposlana faktura, na kateri je zabeleženo, da se mora plačati na določenem kraju in da je na istem kraju vložiti tožbe iz tega opravka.

§ 89.

Menične dolžnike sme tožiti imetnik menice na sodišču plačilnega kraja.

Opomba: Postopanje §§ 555 do 559 civ.-pravdn. reda, stvarna pristojnost § 51 št. 3 t. z.

§ 90.

Iz najma ladje, iz služabnega razmerja moštva na ladjah in iz pomorskih tovornih poslov izvirajoči spori smejo se zasnovati na sodišču onega okraja, kjer se toženec mudi, kjer se naj blago oddá, kjer se prevažanje popotnika neha ali kjer potovanje prejenja.

Opomba: Glej §§ 49 in 52 t. z.

Podsodnost obremenjene stvari.

§ 91.

Na sodišču po § 81 pristojnem sme se s tožbo na obveljavo zastavne pravice združiti tožba na plačilo po zastavnem pravu zavarovane terjatve, s tožbo na razveljavo (izbris) zastavne pravice pa tožba na poistinitev, da terjatev po zastavnem pravu zavarovana ne obstoji, ako sta namreč obe tožbi naperjeni proti istemu tožencu.

Tožbe na zaostale dajatve iz kakega stvarnega bremena, morejo se vlagati zoper posestnika obremenjenega zemljišča na onem sodišču, v čegar okolišu leži obremenjeno zemljišče.

Podsodnost za spore močene posesti.

§ 92.

Tožbe radi močene posesti (§ 49 šte. 4) smejo se vlagati na onem sodišču, v čegar okolišu se je motila posest, ako se iste ne tičejo kake nepremične stvari.

Podsodnost sporne družbe.

§ 93.

Na kolikor ni osnovana za pravdo za vse skupaj posebna podsodnost, mora se več oseb, ktere imajo svojo splošno podsodnost pred različnimi sodišči, tožiti združeno pred vsakim tozemskim sodiščem, pred katerim ima eden izmed spornih družnikov, ali če so med njimi glavni in postranski dolžniki, eden izmed glavnih dolžkov svojo splošno podsodnost.

Menične dolžnike more se kakor sporne družnike tožiti na sodišču plačilnega kraja.

Podsodnost glavne pravde.

§ 94.

Tožbe, s kterimi se zahteva stvar ali pravica, radi ktere teče pravda med drugimi osebami, (glavna intervencija) smejo se do pravomočnosti sodbe v tej pravdi, podajati na istem sodišču.

Tožbe pravnih in vročevalnih pooblaščenecv za svoje pristojbine in troške smejo se vlagati na sodišču glavne pravde.

Opomba: Glej § 16 civ.-pravd. reda, § 31 civilno-pravd. reda, dvorni dekret od 4. oktobra l. 1833. št. 2633 zb. just. zak. in člen V. uvodn. zak. za civ.-pravd. red.

§ 95.

V §§ 91 in 94 napominane tožbe morejo se na tamkaj imenovanih sodiščih vlagati tudi tedaj, kedar bi ta sodišča po določitih, veljavnih za stvarno pristojnost, ob sebi ne bila pristojna v razsojanje o imovinsko-pravni zahtevi, za katero se tožba poganja.

Podsodnost protitožbe.

§ 96.

Na tožbinem sodišču sme se vložiti protitožba, ako je terjatev, za katero se poteguje poslednja, v zvezi s tožbino terjatvo ali če bi sicer bila sposobna za obračun (kompensacijo), nadalje ako protitožba méri na poistinitev pravnega razmerja ali pravice, ki je med pravdo postala sporna in je od obstanka ali neobstanka taistih popolnoma ali deloma odvisna razsodba o tožbinem zahtevku.

Podsodnost protitožbe ne nastopi, ako se pristojnost sodišča za terjatev, zahtevano s protitožbo ali za takovrstno poistinsko tožbo ne bi mogla vtemeljiti tudi po dogovoru strank, ali če je ob času, ko se je vložila protitožba, že dovršena ustna razprava o tožbi v prvi instanci.

Opomba: Glej § 233, 236 civ.-pravdn. reda.

Podsodnost prejšnjega prebivališča.

§ 97.

Rokodelci, prodajalci na drobno, gostilničarji, brodniki, vozniki in drugi obrtniki, nadalje pomočniki, posli in drugovrstni delavci za mezdo, smejo radi svojih terjatev za izročene izdelke ali za dano blago, za storjeno službo ali delo tožiti v devetdesetih dneh po poslednji predaji ali storitvi na sodišču, pristojnem po prejšnjem prebivališču odjemalca ali delodajalca, ako se je ta-le med tem časom preselil v drug sodni okraj. Isto pristojna zasebnim učiteljem gledè njihovega plačila.

Podsodnost brodnikov in mornarjev.

§ 98.

Zoper brodnike in mornarje smejo se terjatve napominane v § 97 iztoževati na sodišču pristojnem po kraju vsakokratnega toženčevega prebivališča tudi takrat, kedar toženec stanuje v drugem kraju.

Imovinska podsodnost.

§ 99.

Zoper osebe, ki ne prebivajo v tozemstvu, more se tožba radi imovinskopравnih terjatev vložiti na vsakem tistem sodišču v ozemlju veljavnosti tega zakona, v čegar okolišu se nahaja imovina ali predmet teh oseb, ki se s tožbo zahteva.

Pri terjatvah velja za kraj, kjer se nahaja imovina, prebivališče dolžnika terjatve. Ako

dolžnik terjatve ne prebiva v tuzemstvu, stvar pa, ki je tej terjatvi za varščino, se nahaja v tuzemstvu, tedaj je za določitev podsodnosti merodajen kraj, kjer ta stvar leži.

Inozemske zavode, imovinske mase, družbe, zadruga in druga društva oseb moči je razven tega tožiti na onem tuzemskem sodišču, v čegar okolišu je njihov stalni zastop za tuzemstvo ali pa organ, kateremu je izročeno oskrbovanje opravil takih zavodov in družeb.

Za spore, ki se tičejo pomorskih ladij ali pomorskih voženj, velja v tuzemstvu ležeče domovinsko pristanišče dotične pomorske ladje za kraj, na katerem se imovina nahaja.

Subsidiarna (nadomestna) podsodnost za tožbe iz zakonskega in roditeljskega razmerja.

§ 100.

Tožbe zoper avstrijskega državljana na sodno ločitev, razvezo ali na neveljavnost zakona in pa druge tožbe radi sporov, ki niso popolnoma imovinskopravne lastnosti in ki izvirajo iz zakonskega ali roditeljskega razmerja, smejo se vlagati, ako ni v to osnovana niti splošna niti kaka posebna podsodnost, ali na splošni tožiteljevi podsodnosti ali če tudi za njega ni osnovana podsodnost v tuzemstvu, na deželnem sodišču na Dunaju.

Podsodnost vzajemnosti za tožbe zoper inozemce.

§ 101.

Ako se v kakem drugem državnem ozemlju pripuščajo zoper avstrijske državljanke tožbe v

državljskih pravnih stvarih na sodiščih, katerim po pričujočem zakonu sploh ne bi dohajala pristojnost ali le omejeno, osnovana je enaka podsodnost za državljane drugega državnega ozemlja tudi na tuzemskih sodiščih.

Več podsodnostij.

§ 102.

Izmed več pristojnih sodišč sme si tožitelj izvoliti; izvolitev je dovršena s vročitvijo tožbe.

Več okrajnih sodišč v enem kraju.

§ 103.

Ako je treba koga tožiti na okrajnem sodišču v takem kraju, kjer je postavljenih več okrajnih sodišč, vložiti je tožbo na onem okrajnem sodišču, v čegar okolišu ima toženec svoje stanovišče ali, če tega nima, svoje bivališče. Ako pa toženec v resnici ne biva v tem kraju, dano je tožitelju na voljo, da izbira izmed več sodišč (§ 102).

Za pravne stvari, ki so odkazane okrajnim sodiščem za trgovinske in pomorske stvari, velja ta predpis tedaj, če bi v istem kraju bilo več okrajnih sodišč za trgovinske in pomorske stvari.

Dogovor o pristojnosti sodišč.

§ 104.

Stranke se morejo po izrečnem dogovoru podvreči sodišču prve stopnje, ki ob sebi ni pristojno. Dogovor mora se izkazati sodišču po listini že v tožbi.

Dogovor je pravno veljaven le tedaj, kedar se tiče kakęga doloęnega pravnega spora ali pravnih sporov izvirajoęih iz kakęga doloęnega pravnega razmerja. Vender se stvari, ki so sploh odtegnjene podroęju rednih sodišę, po takem dogovoru ne morejo spravljati pred ta sodišę, pravne stvari pa, ki spadajo pred okrajno sodišę, ne pred zborna sodišę prve stopnje, pravne stvari splošne podsodnosti ne pred trgovinsko sodišę, trgovinsko in pomorsko sodišę ali pred trgovinsko ali rudarskopravni senat in konęno spori odkazani izkljuęno zbornim sodišęem prve stopnje ne pred okrajno sodišę.

Ob sebi nepristojno sodišę postane v toliko, v kolikor se more narediti pristojnim po dogovoru strank, pristojno tudi s tem, da toženec, ne da bi pravočasno prigovarjal nepristojnosti, v glavni stvari ustno razpravlja.

Opomba: Glej §§ 240, 226 in 441 civ.-pravd. reda.

Tretji del.

O sodni oblasti v nespornih opravilih.

Zapuščinska razprava.

§ 105.

Za razpravo o zapuščinah je poklicano okrajno sodišę, ako se pa v zapuščini nahajajo posestva, vpisana v deželni deski, iz občinske zveze izloęena posestva ali fevdi, ono okrožno ali deželno sodišę, na katerem je imel umrli posestnik svojo splošno podsodnost v spornih stvareh.

§ 106.

Če je avstrijski državlján umrl v inozemstvu, pristojno je za razpravo o njegovi zapuščini sodišče, na katerem je imel umrlí državlján svojo poslednjo splošno podsodnost v tuzemstvu ali, če se ta podsodnost ne da zvedeti, ono sodišče, v čegar okolišu leže v zapuščino spadajoče nepremičnine do cela ali večinoma in če je poseđoval samo premično imovino, ono sodišče, v čegar okolišu leži veči del v tuzemstvu se nahajajoče premične imovine. Če spadajo v zapuščino posestva, vpisana v deželni deski ali iz občinske zveze izločena posestva ali fevdi, uporabljajo se primerno določbe § 105.

§ 107.

Gledè nepremičnin umrlega inozemca, ležečih v ozemlju veljavnosti tega zakona, pristojna zapuščinska razprava okrajnemu sodišču ali, če so te nepremičnine ali del istih vpisane v deželno desko ali izločene iz občinske zveze, okrožnemu ali deželnemu sodišču, v čegar okolišu leže te nepremičnine do cela ali deloma.

§ 108.

Kedar se mora po v to obstoječih predpisih razpravljati o premični zapuščini umrlega inozemca po katerem v ozemlju veljavnosti tega zakona se nahajajočem sodišču, pristojno je tisto sodišče, na katerem je imel inostratec svojo splošno podsodnost; če se pa podsodnost ne

more poizvedeti, ono okrajno sodišče, v čegar okolišu je večina zapuščene premožnosti.

Varstvo in skrbstvo.

§ 109.

Postavljati varuha ali skrbnika in oskrbovati vsa opravila, ki gredo varstvenemu in skrbstvenemu oblastvu, je poklicano ono okrajno sodišče, na katerem ima nedoletnik ali oskrbovaneec svojo splošno podsodnost v spornih stvareh. Če je postaviti varuha ali skrbnika inozemcu, za kterega ni osnovana podsodnost v tuzemstvu, pristojno je ono okrajno sodišče, v čegar okolišu ima inozemec svoje stanovanjske ali bivaljske.

Vender pa je pridržano odločevanje o sklepih okrajnih sodišč, s kterimi bi se naj dovolilo ali odreklo podaljšanje očetovske oblasti ali varstva ali pa vkrenilo ali razveljavilo skrbstvo radi blaznosti ali slaboumnosti ter odločevanje o sklepih okrajnih sodišč, s kterimi bi se naj končno rešile prošnje za posinovitev ali, s kterimi bi bilo podeliti ali odreči privoljenje prositi za pozakonitev po milosti vladarja ali se odobrila prodaja nepremičnine nedoletnikov ali oskrbovancev, okrožnemu ali deželnemu sodišču, v čegar okolišu se nahaja pristojno okrajno sodišče. Okrajno sodišče mora v tem slučaju še prej, nego izda okrajno sodni sklep, vposlati spise o svojem razpravljanju zbornemu sodišču.

Opomba: Glej člen VIII. števil 2 in 3 uvod. zak. za sodni pravilnik.

§ 110.

Za varstveno in skrbstveno oblastvo nedoletnih otrok takih zapustnikov, v katerih zapuščini se nahajajo v deželni deski vpisana posestva ali iz občinske zveze izločene graščine in sploh za varovance in oskrbovance, ki imajo taka posestva ali graščine, je pristojno ono okrožno ali deželno sodišče, na katerem ima nedoletnik ali oskrbovavec svojo splošno podsodnost.

Ta pristojnost obvelja tudi tedaj, kedar so si pridobili varovanci ali oskrbovanci v deželni deski vpisana posestva ali iz občinske zveze izločene graščine še le potem ko je že pričelo katero okrajno sodišče izvrševati svojo varstveno ali skrbstveno sodno oblast. Prenos na okrožno ali deželno sodišče, ki je postalo pristojno, mora se izvršiti na naznanilo varuha ali skrbnika ali uradno.

§ 111.

Ako se sprevidi, da je varovancu ali oskrbovancu na korist in zlasti če se s tem pospeši dejansko izvrševanje varovancem namenjene varstvene in skrbstvene zaščite, sme sodišče, ki je v oskrbovanje opravil varstvene in skrbstvene oblasti pristojno, uradno ali na predlog nadzorstvo in skrb za osebo varovanca ali pa izvrševanje dolžnosti dohajajoče sodišču gledè imovinskih zadev varovanca prepustiti popolnoma ali deloma drugemu sodišču enake vrste.

Tak sklep potrebuje predhodnega odobrenja po višem deželnem sodišču, ki je nadrejeno pri-

stojnemu sodišču, in odobrenja po najvišem dvornem sodišču, ako bi se izročitev morala izvršiti na katero sodišče v okolišu drugega deželnega nadsodišča ali na kako inozemsko sodišče. Tak sklep obvezuje tuzemsko sodišče, ki se je naprosilo za izvrševanje opravil varstvene in skrbstvene oblasti.

Za odpravek zaprosbe veljajo določbe zadnjega odstavka § 36.

§ 112.

Ktera sodišča so poklicana postavljati skrbnika za posamezne sporne stvari ali opravila, presoja se po posebnih predpisih, izdanih za posamezne slučaje skrbstev, po določenih državljanskega prava in končno po določenih, veljavnih za sodno postopanje.

Ako ni drugačnega predpisa, pristojno je za postavljanje skrbnika ono okrajno sodišče, na katerem ima stranka, ki je za postavljenje skrbnika prosila, ob času prošnje svojo splošno podsodnost.

Pozakonitev nezakonskih otrok.

§ 113.

Ako je na posinitvi (pohčaritvi) ali na pozakonitvi nezakonskih otrok sodelovati sodišču, pristojno je zato varstveno ali skrbstveno oblastvo tedaj, kedar je za osebo, katero je posinoviti ali pozakoniti, že postavljen varuh ali skrbnik, sicer pa je pristojno ono okrajno sodišče, na katerem ima svojo splošno podsodnost v spornih re-

čeh posinovitelj, posinoviteljica (pohčeriteljica) ali oče nezakonskega otroka, ki se naj vzakoni.

Kedar bi po smrti očeta bilo ustanoviti, da se je odpravil kak zakonski zadržek ali poistiniti nedolžnost, da se za njega ni vedlo (§ 160 obč. drž. z.) ali določiti očetovstvo otroku, rojenemu izven zakona v svrhu, da se pozakoni vsled poznejšega zakona (§ 161 obč. drž. zak.), tedaj je v to pristojno varstveno in skrbstveno oblastvo, ako je za osebo, ki se naj pozakoni, že postavljen varuh ali skrbnik, inace pa je pristojno ono okrajno sodišče, na katerem ima oseba, ktero je pozakoniti, svojo splošno podsodnost v spornih stvareh.

Opomba: Glej člen XVI. uvodnega zak. za sodni pravilnik.

Dogovorna ločitev in razveza.

§ 114.

Za dovolitev dogovorne ločitve in pa razveze po § 133. obč. drž. zak. je poklicano ono okrajno sodišče, na katerem ima zakonski mož svojo splošno podsodnost.

Če se ločena zakonca zopet združita, naznaniti je to na sodišču, ktero je na prošnjo zakoncev dovolilo ločitev ali pa na tistem okrajnem sodišču, v čegar okolišu je ob času naznanitve skupno stanovališče zakonskih. V tem poslednjem slučaju mora se v naznanilu imenovati sodišče, ktero je ločitev dovolilo v svrhu, da se temu da primerno na znanje.

Amortizacija (razveljavba) listin.

§ 115.

Pozivanje v svrhu amortizacije državnih zadolžnic in njim enako poštevanih kreditnih papirjev, mora se predlagati na onem zbornem sodišču prve stopnje, v čegar uradnem sedežu se vodijo dotične kreditne knjige.

Za amortizacijo izgubljenih menic in pa listin, katerih amortizacija se vsled zakonitega predpisa mora ravnati po členu 73 meničnega reda, je pristojno trgovinsko sodišče (trgovinski senat okrožnega ali deželnega sodišča) v plačilnem kraju.

Podsodnost za uvedbo in dovolitev amortizacije glede vseh drugih listin mora se presojeti po posebnih v to izdanih določilih.

Ako drugačnega predpisa ni, pristojno je za amortizacijsko postopanje in za dovolitev amortizacije okrajno sodišče, na katerem ima za amortizacijo proseča stranka ob času te prošnje svojo splošno podsodnost v spornih stvareh.

Fidejkomisne (poverbinske) stvari.

§ 116.

V razpravah o nespornih fidejkomisnih stvareh, všteti razpravo o fidejkomisni imovini v slučajih smrti posestnikov, in všteti izjavo o prestanku fidejkomisa in dovolitev fidejkomisne razveze, mora nastopati, ako ni v potrjenih fidejkomisnih ustavih določena za posamezne fidejkomise kaka druga fidejkomisna instance, ono

okrožno ali deželno sodišče, pred katerim je imel ustanovitelj fidejkomisa ob času svoje smrti svojo splošno podsodnost. Nasproti pa mora nastopati gledè fidejkomisov, ustanovljenih pred pričetkom veljavnosti tega zakona, ono zborni sodišče, ki je bilo pristojno dosedaj v izvrševanju sodne oblasti v nespornih fidejkomisnih stvareh.

Ako je fidejkomis s smrtjo poslednjega posestnika prenehal, mora razpravo vršiti sicer zapuščinsko oblastvo umrlega, izjava pa, nanašajoča se na fidejkomisno vez, da je prenehal fidejkomis, pristoji fidejkomisnemu sodišču in sicer tudi tedaj, kedar fidejkomisno sodišče ni ob enem razpravno oblastvo.

Realne stvari.

§ 117.

Provedba vseh realnih dejanj, tako zlasti ogleda in veščaskega izvida, inventure, cenitve, prodaje in uvedbe oskrbnika pristoji okrajnim sodiščem, ako ni gledè posameznih dejanj ali določenih postopkov zaukazano drugače, in ako je takoršna realna dejanja opravljati gledè posestev vpisanih v deželno desko, gledè fevdnih posestev ali gledè graščin izločenih iz občinske zveze, okrožnemu ali deželnemu sodišču, v čegar okolišu se stvar nahaja.

Opomba: O prisilnih potih razpravljati je na onem okrajnem sodišču, v čegar okolišu leži zemljišče, ki je pota potrebno glej § 9 zak. od 7. julija l. 1896. št. 140 drž. zak.

Vodstvo javnih knjig.

§ 118.

Za vodstvo javnih knjig o nepremičninah, za ktere veljajo predpisi občega zemljiško-knjižnega zakona, je poklicano:

1. gledè onih posestev, ki so bila dosedaj vpisana v deželnih ali fevdnih deskah, zborni sodišče prve stopnje v tistem kraju, kjer se nahaja deželna ali fevdna deska;

2. gledè nepremičnin v okolici mest, kjer je sedež zbornemu sodišču prve stopnje, tamkaj se nahajajoče zborni sodišče prve stopnje;

3. gledè vseh ostalih nepremičnin okrajno sodišče, v čegar okolišu te nepremičnine leže do cela ali po svojih poglavitnih delih.

Za vodstvo javnih knjig o nepremičninah, ki leže v občinskem okolišu dunajskem, ohranijo do daljne odredbe dosedanji predpisi svojo veljavnost.

Opomba: O delokrogu mestno-delegovanih dunajskih sodišč glej naredbo pravosodnega ministerstva od 3. februarja l. 1872. št. 36 drž. zak. in v dr. Schauerjevem civ.-pravdnem redu stran 174—178.

Odpoved hipotečnih terjatev.

§ 119.

Hipotečno terjatev odpovedati je (§ 59 obč. zemlj. knj. zak.) vselej na zemljiško-knjižnem sodišču.

Potrdila o vodstvu trgovinskih knjig.

§ 120.

Za podeljevanje potrdil o zakoniti kakovosti trgovinskih knjig je pristojno trgovinsko ali okrožno ali deželno sodišče gledè knjig, ki se vodijo na kraju, kjer je sedež teh sodišč, sicer pa je pristojno okrajno sodišče, v čegar okolišu se vodijo trgovinske knjige.

Poveritev podpisov in prepisov in sprejemanje sporočil poslednje volje.

§ 121.

Podpise in prepise poverjati in sodno sprejemati sporočila poslednje volje sme vsako sodišče.

Več okrajnih sodišč v enem kraju.

§ 122.

Kedar je izročiti pravne stvari nespornega sodstva na okrajno sodišče v takem kraju, kjer je postavljenih več okrajnih sodišč, tedaj se določuje pristojno sodišče po stanovališču in če tega ni, po bivališču osebe, čije splošna podsodnost je odločilna v spornih stvareh. Ako takega stanovališča ali bivališča ni, sme se izročiti pravna stvar kateremu koli izmed okrajnih sodišč, ki se nahajajo v tem kraju.

